

RECEȚIONAT

Agenția Națională pentru Cercetare
și Dezvoltare _____

_____ 2026

AVIZAT

Secția AȘM _____

_____ 2026

RAPORT ȘTIINȚIFIC FINAL

privind implementarea proiectului din cadrul concursului
pentru tineri cercetători

Proiectul Aplicarea cunoștințelor speciale la înfăptuirea justiției
(titlul proiectului)

Cifra proiectului 23.70105.0807.11T

Prioritatea strategică Provocări societale

Rectorul/Directorul organizației

OSTAVCIUC Diana

Președintele Consiliului Științific

RUSU Oleg

Conducătorul proiectului

PILAT Sofia

Chișinău 2026

CUPRINS

1. Scopul proiectului depus la concurs.....	3
2. Obiectivele.....	3
3. Acțiunile planificate pentru realizarea scopului și obiectivelor.....	3
4. Acțiunile realizate pentru atingerea scopului și obiectivelor.....	5
5. Rezultatele obținute.....	5
6. Diseminarea rezultatelor la foruri științifice.....	25
7. Impactul științific, social și/sau economic al rezultatelor științifice obținute în cadrul proiectului.....	25
8. Colaborare la nivel național în cadrul implementării proiectului.....	26
9. Colaborare la nivel internațional în cadrul implementării proiectului.....	26
10. Dificultăți în realizarea proiectului: financiare, organizatorice, legate de resursele umane.....	27
11. Recomandări, propuneri.....	27
12. Lista lucrărilor științifice, publicate	27
13. Rezumatul activității și a rezultatelor obținute în limba română și în limba engleză.....	28
14. Executarea devizului de cheltuieli din contractul de finanțare.....	32
15. Componenta echipei conform contractului de finanțare.....	33

3. Acțiunile planificate pentru realizarea scopului și obiectivelor

În cadrul proiectului se vor desfășura următoarele activități care urmează să fie realizate pentru realizarea scopului și obiectivelor proiectului. În acest sens, vă prezentăm stadiile de realizare a proiectului care cuprind acțiunile planificate precum și termenul de realizare a acestora.

Tipul de activitate a proiectului	Termen de realizare	Acțiunile planificate pentru realizarea scopului și obiectivelor
Analiza multispectivală a cadrului normativ național și regional privind procedura de aplicare a circumstanțelor speciale	10.09.2014	Activitatea 1. Examinarea procedurilor codului de procedură penală procedură civilă procesul și alte acte normative care reglementează procedura de aplicare a circumstanțelor speciale Activitatea 2. Realizarea unui manual în limba română și în limba engleză care prezintă și care se referă la aplicarea circumstanțelor speciale Activitatea 3. Organizarea lucrărilor științifice pe marginea temei de cercetare care vor fi publicate în

1. Scopul proiectului conform propunerii de proiect deus la concurs (obligatoriu)

Scopul prezentului proiect de cercetare constă în consolidarea prevederilor legale care reglementează activitatea instituțiilor dreptului care aplică cunoștințele speciale, în vederea înlăturării caracterului interpretativ al normelor de procedură care legiferează activitatea procesuală precum și prevenirea aplicării neuniforme a legislației naționale de către organele de urmărire penală și instanțele judecătorești

2. Obiectivele proiectului conform proiectului deus la concurs (obligatoriu)

- analiza multiaspectuală a cadrului normativ național care reglementează procedura de aplicare a cunoștințelor speciale;
- identificarea cauzelor care determină aplicarea eronată sau arbitrară a normelor de procedură în cazul aplicării cunoștințelor speciale;
- cercetarea criteriilor de apreciere a rezultatelor aplicării cunoștințelor speciale de către organul de urmărire penală și instanța de judecată;
- Cercetarea criteriilor de apreciere a rezultatelor aplicării cunoștințelor speciale de către organul de urmărire penală și instanța de judecată;
- Identificare cauzelor de condamnare a RM la CtEDO pe segmentul nerespectării drepturilor părților în cazul dispunerii sau aprecierii eronate a rezultatelor aplicării cunoștințelor speciale. Precum și practica Curții Constituționale a RM;
- Examinarea practicii Curții Constituționale a RM, cu privire la respectarea drepturilor participanților la proces și coraportul acestora cu cunoștințe speciale;

3. Acțiunile planificate pentru realizarea scopului și obiectivelor

În cadrul proiectului au fost planificate mai multe acțiuni care urmau a fi realizate pentru realizarea scopului și obiectivelor proiectului. În acest sens, vă prezentăm etapele de realizarea a proiectului care cuprinde acțiunile planificate precum și termenul de realizare a acestora.

<i>Etapele de realizare a proiectului</i>	<i>Termen de realizare</i>	<i>Acțiuni planificate pentru realizarea scopului și obiectivelor</i>
Analiza multiaspectuală a cadrului normativ național care reglementează procedura de aplicare a cunoștințelor speciale	30.06.2024	Activitatea 1. Examinarea prevederilor codului de procedură penală procedură civilă precum și alte acte normative care reglementează procedura de aplicare a cunoștințelor speciale. Activitatea 2 Realizarea unui sondaj în urma căruia vor fi identificate acele probleme cu care se confruntă organele competente de aplicare a legii la aplicarea cunoștințelor speciale Activitatea 3 Elaborarea lucrărilor științifice pe marginea temei de cercetare care vor fi publicate în

<p>Etapa II. Identificarea cauzelor care determină aplicarea eronată sau arbitrară a normelor de procedură penală în cazul aplicării cunoștințelor speciale.</p> <p>Etapa III Cercetarea criteriilor de apreciere a rezultatelor aplicării cunoștințelor speciale de către organul de urmărire penală și instanța de judecată</p> <p>Etapa IV. Identificare cauzelor de condamnare a RM la CtEDO pe segmentul nerespectării drepturilor părților în cazul dispunerii sau aprecierii eronate a rezultatelor aplicării cunoștințelor speciale.</p>	<p>01.12.2024</p> <p>30.06.2025</p> <p>01.12.2025</p>	<p>reviste de specialitate, sau materialele conferințelor.</p> <p>Activitatea 1. Cercetarea cauzelor penale cu aplicarea eronată a normelor care reglementează procedura de aplicare a cunoștințelor speciale.</p> <p>Activitatea 2 Organizarea mesei rotunde cu genericul: Impactul aplicării cunoștințelor speciale asupra examinării cauzelor penale și civile.</p> <p>Activitatea 1. Identificarea criteriilor de apreciere a cunoștințelor speciale de către instanța de judecată și organul de urmărire penală.</p> <p>Activitatea 2 Determinarea Competenței organului de urmărire penală și instanței de judecată la aprecierea rezultatelor cunoștințelor speciale.</p> <p>Activitatea 3 Elaborarea materialelor științifice pe tema proiectului de cercetare. Care vor fi publicate în materialele conferințelor științifice și revistelor de specialitate.</p> <p>Activitatea 1. Examinarea practicii CtEDO, obiectul de sizare a căreia a constituit „cunoștințe specializate”.</p> <p>Activitatea 2. Elaborarea lucrărilor științifice pe marginea temei de cercetare care vor fi publicate în reviste de specialitate, sau materialele conferințelor.</p>
---	---	--

4. Acțiunile realizate pentru atingerea scopului și obiectivelor

Vă informăm că toate acțiunile planificate în cadrul proiectului au fost realizate integral, cu respectarea obiectivelor și termenelor stabilite, toate acțiunile vor fi descrise în următorul punct al Raportului Științific Final privind implementarea proiectului de cercetare.

5. Rezultate obținute

Realizarea unei cercetării detaliate cu privire la aplicarea cunoștințelor speciale este una necesară în contextul dezvoltării continue a modalităților de săvârșirea faptelor ilegale.

De lege lata, în Republica Moldova, expertiza judiciară este reglementată de Sec. VII cap. III a Codului de procedură penală precum și de Legea nr. 68 din 14.04.2016 cu privire la expertiza judiciară și statutul expertului judiciar, care reprezintă unul din acte normative de bază care au fost cercetate în cadrul prezentului proiect de cercetare.

Constatăm faptul că până la 16.11.2000, când a fost publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova și a intrat în vigoare Legea cu privire la expertiza judiciară nr. 1086 din 23.06.2000¹, ulterior redenumită prin Legea nr. 371 din 29.12.2005², „Legea cu privire la expertiza judiciară, constatările tehnico-științifice și medico-legale”, această instituție juridică a fost reglementată doar de prevederile Codului de procedură penală nr. 42 din 24.03.1961.

Legea nr. 1086 din 23.06.2000 cu privire la expertiza judiciară, constatările tehnico-științifice și medico-legale a fost abrogată prin Legea 68 din 14.04.2016 cu privire la expertiza judiciară și statutul expertului judiciar, care nu reglementează instituția constatărilor tehnico-științifice sau medico-legale, însă menționăm că varianta inițială a legii nr. 1086 din 23.06.2000 la fel nu conținea reglementări cu privire la constatările tehnico-științifice sau medico-legale. Ulterior, însă, a fost modificată și, parțial, existau reglementări referitoare la instituția constatării.

Atât Legea cu privire la expertiza judiciară și statutul expertului judiciar cât și Codul de procedură penală definește „expertiza judiciară ca activitatea de cercetare științifico-practică, efectuată în cadrul procesului civil, penal sau contravențional în scopul aflării adevărului prin efectuarea unor cercetări metodice cu aplicarea de cunoștințe speciale și procedee tehnico-științifice pentru formularea unor concluzii argumentate cu privire la anumite fapte, circumstanțe, obiecte materiale, fenomene și procese, corpul și psihicul uman, ce pot servi drept probe într-un proces judiciar”.

¹ Legea Republicii Moldova cu privire la expertiza judiciară, constatările tehnico-științifice și medico-legale nr. 1086 din 23.06.2000. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 144-145 art. 1056. Abrogată prin LP 68 din 14.04.16, Monitorul Oficial nr. 157-162/10.06.16 art. 316.

² Legea Republicii Moldova pentru modificarea și completarea Legii nr. 1086 – XIV din 23.06.2000 cu privire la expertiză judiciară. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 25-27 art. 107.

Actuala lege cu privire la expertiza judiciară și statutul expertului judiciar prevede o clasificare a expertizelor judiciare care este contradictorie cu clasificarea acestora prevăzută de Codul de procedură penală³. Așadar, art. 27 al Legii cu privire la expertiză judiciară și statutul expertului judiciar prevede clasificarea expertizelor judiciare după următoarele criterii:

- „consecutivitatea efectuării expertizelor;
- volumul cercetărilor;
- numărul de experți care au participat la efectuarea cercetărilor;
- numărul de domenii științifice aplicate la efectuarea expertizei”.

„După consecutivitatea efectuării cercetărilor, expertizele judiciare pot fi clasificate în primare și repetate. După volumul de cercetări, expertizele judiciare se clasifică în expertize de bază și expertize suplimentare. După numărul de experți participanți la cercetări, expertizele judiciare pot fi clasificate în expertize individuale și expertize în comisie. După complexitatea domeniilor științifice aplicate la efectuarea expertizelor judiciare, acestea se clasifică în monospecializate și complexe”⁴.

Codul de procedură penală clasifică expertizele judiciare după aceleași criterii ca legea cu privire la expertiza judiciară și statutul expertului judiciar, însă, în funcție de criteriul de clasificare, expertizele sunt clasificate diferit. Astfel, art. 146-148 al CPP prevede următoarele expertize: expertiza în comisie, expertiza complexă, expertiza suplimentară, expertiza repetată⁵.

Clasificarea expertizelor după volumul de cercetare, consecutivitatea efectuării cercetării, după numărul de experți sau complexitatea domeniilor științifice contribuie la respectarea prevederilor legale în procesul dispunerii acestora, dar în același timp oferă posibilitatea aprecierii corecte și eficiente a expertizei repetate sau suplimentare, precum și la elaborarea recomandărilor tactice pentru dispunerea și efectuarea expertizei judiciare repetate sau suplimentare.

Conform Hotărârii de Guvern nr. 195 din 24.03.2017⁶ privind aprobarea Nomenclatorului expertizelor judiciare, expertizele judiciare sunt clasificate după domeniu (criminalistic tradițional, chimico-criminalistic, biologic, economico-ingineresc, tehnico-ingineresc, psihologico-judiciar, psihiatric-legal), genul expertizei judiciare (expertiza dactiloscopică; expertiza materialelor și a substanțelor; expertiza biologică etc.), specialitatea expertizei judiciare (expertiza urmelor digitale, palmare și plantare; expertiza armelor albe; expertiza ecologică a vibrațiilor și a vibrațiilor de fundal).

Nu putem susține opinia legiuitorului în sensul clasificării expertizelor ca obligatorii și facultative. Opinăm că în cazul în care apare necesitatea clarificării unor circumstanțe pentru soluționarea cărora este

³ Legea cu privire la expertiza judiciară și statutul expertului judiciar: nr. 68 din 14 aprilie 2016. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2016, nr. 157-162

⁴ Legea cu privire la expertiza judiciară și statutul expertului judiciar: nr. 68 din 14 aprilie 2016. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2016, nr. 157-162

⁵ Codul de procedură penală al Republicii Moldova: nr. 122 din 14 martie 2003. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2013, nr. 248-251.

⁶ Hotărârea de Guvern nr. 195 din 24.03.2017 privind aprobarea Nomenclatorului expertizelor judiciare. În *Monitorul Oficial* nr. 109-118 art. 274 din 07.04.2017.

nevoie de aplicarea cunoștințelor speciale, organul de urmărire penală, pentru a asigura dreptul la o anchetă eficientă, va dispune efectuarea expertizei judiciare, iar instanța de judecată, la rândul său, la cererea părților, va dispune efectuarea unei cercetări pentru soluționarea unor circumstanțe care au importanță pentru soluționarea cauzei.

La rândul său, CPP nr. 42 din 24.03.1961 (abrogat prin Legea nr. 122 din 14.03.2003) prevedea următoarele cazuri de dispunere obligatorie a expertizei judiciare:

- „pentru stabilirea cauzei morții;
- pentru stabilirea gradului de gravitate și a caracterului vătămărilor integrității corporale;
- pentru stabilirea stării psihice a bănuیتului sau învinuitului în cazurile când persoana ce efectuează cercetarea penală, anchetatorul penal, procurorul sau instanța de judecată au îndoieli cu privire la starea de responsabilitate a bănuیتului și a învinuitului sau cu privire la capacitatea lor, în momentul efectuării cercetărilor, de a-și da seama de actele lor sau de a le dirija;
- pentru stabilirea vârstei învinuitului, bănuیتului sau părții vătămate în cazurile când această împrejurare are importanță pentru cauză și nu există documente, care confirmă vârsta”.

Așadar, actuala reglementare a CPP prevede mai multe cazuri când este necesară efectuarea obligatorie a expertizei judiciare. La rândul său, Legea cu privire la expertiza judiciară și statutul expertului judiciar nu prevede cazuri când efectuarea expertizei judiciare este obligatorie pentru că Legea prevede reglementări generale cu privire la instituția de expertiză judiciară, obținerea calității de expert judiciar etc., dar nu sistematizează aspecte procesuale ale instituției de expertiză judiciare.

Legea 68 din 14.04.2016 definește expertiza primară ca „expertiza efectuată de către un expert judiciar sau de către o comisie de experți judiciari pentru prima dată, în cazul în care obiectul de cercetare nu a mai fost supus anterior, în cadrul unui proces, vreunei expertize de aceeași specializare”. La rândul său, CPP nu redă noțiunea expertizei primare, în cadrul căreia obiectele sunt cercetate pentru prima dată. Susținem poziția legiuitorului prin neincluderea în Codul de procedură penală a termenului „expertiza primară”. Faptul că expertiza judiciară este prima în cauză și obiectele supuse cercetării se examinează pentru prima dată, se subînțelege din considerentul neindicării în actul de dispunere a cuvântului „primar”.

Pentru ca raportul de expertiză judiciară să posede valoarea probatorie, este necesar ca acesta să corespundă condițiilor de fond și de formă.

Potrivit prevederilor art. 93 CPP, raportul de expertiză judiciară constituie mijloc de probă în cadrul procesului penal, prin intermediul căruia pot fi constatate probe. Nu este corect să declarăm că raportul de expertiză judiciară este probă în cadrul procesului penal, probă constituie anume acel element de fapt (informația) care este materializată în acest raport, ca rezultatul realizării cercetării cu aplicarea cunoștințelor speciale de către expertul judiciar.

Condițiile de fond și de formă ale raportului de expertiză judiciară sunt prevăzute atât în Codul de procedură penală al Republicii Moldova, în Legea cu privire la expertiza judiciară și statutul expertului judiciar, precum și în ordinele și dispozițiile interne ale instituțiilor de expertiză judiciară.

Partea introductivă a raportului de expertiză judiciară începe cu antet, unde este indicată „...adresa juridică instituției publice de expertiză judiciară sau a biroului de expertiză judiciară, datele privind actul de dispunere a expertizei judiciare, datele ordonatorului expertizei judiciare, denumirea și adresa juridică ale laboratorului în care a fost efectuată expertiza judiciară, mențiunea despre informarea privind drepturile și obligațiile prevăzute de prezentul cod și privind răspunderea pentru încălcarea prevederilor art. 312 și 315 din Codul penal, data întocmirii raportului de expertiză judiciară, numărul, tipul și genul expertizei judiciare, datele expertului sau ale experților participanți la efectuarea expertizei judiciare (numele, prenumele, numărul licenței, specializarea în care este calificat, gradul de calificare, precum și dacă este cazul, gradul științific, specialitatea deținută și vechimea în muncă în calitate de expert judiciar în specialitatea respectivă), datele persoanelor care au participat, precum și ale celor care au asistat la efectuarea expertizei judiciare, expunerea succintă a circumstanțelor cazului pentru a cărui soluționare se solicită efectuarea expertizei judiciare, lista materialelor și a obiectelor prezentate pentru expertiza judiciară, problemele înaintate spre soluționare, în cazul expertizei judiciare suplimentare sau al celei repetate – motivele dispunerii acesteia, precum și datele expertizei judiciare primare (numărul, data întocmirii raportului de expertiză judiciară, numele și prenumele experților participanți la efectuarea expertizei judiciare, concluziile acestora)”⁷.

Respectarea condițiilor de fond și de formă ale raportului de expertiză judiciară contribuie la cercetarea și aprecierea obiectivă a acestuia, care se va realiza în mod obligatoriu cu prezența părților la proces. Cu privire la cercetarea și aprecierea obiectivă a probelor s-a expus și CtEDO în cauza Krasniki c. Republicii Cehe⁸, așadar probele vor fi prezentate în cadrul unei audierii publice în mod obligatoriu, în prezența acuzatului, în vederea argumentării contradictorii.

Curtea a menționat că în procesul cercetării probelor acestea urmează a fi argumentate respectând condițiile contradictorialității, dar în lipsa explicării părții descriptive a raportului de expertiză judiciară, dezbaterile contradictorii nu sunt pasibile.

Legea cu privire la expertiza judiciară și statutul expertului judiciar prevede expres cazurile când expertul judiciar poate să refuze efectuarea expertizei judiciare:

- „a fost încălcată procedura de dispunere a expertizei judiciare;
- întrebările prezentate spre soluționare depășesc competența acestuia ori se constată că realizările științei și tehnicii nu permit soluționarea lor;

⁷ Cod de procedură penală al Republicii Moldova: nr. 122 din 14 martie 2003. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2003, nr. 104-110.

⁸ Cauza Krasniki c. Republicii Cehe. Hotărârea din 28 mai 2006. Par. 79 [Citat la 05.04.2024] Disponibil: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-72590>

- materialele prezentate pentru efectuarea expertizei sunt insuficiente;
- expertul judiciar nu dispune de condiții, metode și proceduri aprobate, nici de mijloacele tehnice necesare pentru efectuarea cercetărilor;
- există un pericol pentru viața sau sănătatea expertului judiciar, care depășește limitele riscului profesional;
- nu este asigurat accesul liber la obiectul expertizei sau nu există condițiile necesare pentru efectuarea expertizei;
- nu a fost achitată taxa pentru serviciile de efectuare a expertizei;
- nu există niciunul dintre temeiurile pentru a dispune o expertiză judiciară repetată sau expertiză suplimentară”⁹.

Prin Legea 316 din 22.12.2017 au fost modificate prevederile art. 151 alin. 7 al CPP, în următoarea redacție „...raportul de expertiză judiciară sau declarația expertului judiciar privind imposibilitatea prezentării unor concluzii, precum și procesul-verbal de audiere a expertului se comunică părților imediat, dar nu mai târziu de 3 zile lucrătoare de la primirea lor de către organul de urmărire penală, procuror sau instanța de judecată, și li se explică în scris că au dreptul să dea explicații, să facă obiecții, precum și să ceară înaintarea unor întrebări suplimentare expertului, efectuarea unei expertize judiciare” etc¹⁰.

Totuși considerăm că modificările operate la prevederile art. 151 alin. 7 al CPP nu sunt reușite și nu reglementează segmentul imposibilității prezentării concluziilor în ansamblu. În acest sens, menționăm prevederile art. 54 din Legea cu privire la expertiza judiciară și statutul expertului judiciar care reglementează cazurile când expertul judiciar va refuza efectuarea expertizei judiciare. La rândul său, CPP obligă ordonatorul expertizei judiciare să informeze părțile despre imposibilitatea prezentării concluziilor dar nu și despre refuzul efectuării expertizei judiciare.

Claritatea raportului de expertiză judiciară reprezintă o cerință de bază a acestuia. Colegiul Penal al CSJ s-a expus asupra clarității raportului de expertiză. Analizând materialele unor cauze penale, membrii Colegiului Penal al CSJ au menționat că concluzia expertului din raportul de expertiză nu este imperativă, deoarece aceasta nu este clară, nu indică nemijlocit că depunerile de culoarea neagră de pe particulele prezentate la expertiză, ridicate în urma cercetării la fața locului de pe monumentul „Tanc” amplasat în Piața V. Alecsandri, mun. Bălți și a memorialul soldaților căzuți în perioada celui de-al Doilea Război Mondial amplasat pe str. Decebal nr. 5A, mun. Bălți, reprezintă aceeași componentă chimică de vopsea din flaconul cu inscripția „Mega Lack”, ridicat în urma percheziției la domiciliul cet. I.S. amplasat

⁹ Legea cu privire la expertiza judiciară și statutul expertului judiciar: nr. 68 din 14 aprilie 2016. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2016, nr. 157-162.

¹⁰ Legea Republicii Moldova nr. 316 din 22.12.2017 pentru modificarea și completarea unor acte legislative. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 40-47 din 09.02.2018, art. 108.

pe str. XXXX 102A, ap. 20, mun. Bălți, or, simpla constatare „se aseamănă” nu poate fi folosită în calitate de probă veridică, pertinentă și concludentă¹¹.

Într-o altă decizie a Colegiului Penal al CSJ, s-a menționat că raportul de expertiză medico-legală nr. 379 D din 16.09.2016, nu poate fi considerat ca probă utilă în sensul constatării vinovăției și tragerii la răspundere penală a inculpaților, or, din concluzia raportului de expertiză nu se constată prompt legătura între acțiunile lui P.V. și C.V. și apariția fracturilor la partea vătămată P.N., în concluzia expertizei motivul apariției fracturii fiind indicat „Posibil și în circumstanțele descrise”¹².

Așadar, sintagma „se aseamănă” din raportul de expertiză judiciară nu poate fi folosită ca mijloc de probă care ar demonstra vinovăția sau nevinovăția persoanei.

În acest sens, facem referire la Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție privind sentința judecătorească¹³, „prevede că sentința de condamnare nu poate fi bazată pe presupuneri sau, în mod exclusiv ori în principal, pe declarațiile martorilor depuse în timpul urmăririi penale, citite și cercetate în instanța de judecată cu respectarea cerințelor art. 371 Cod de procedură penală”.

Sec. VII cap. III al CPP care reglementează aspecte procesuale ale expertizei judiciare, a suferit multiple modificări prin legea 66 din 04.05.2012¹⁴, modificările operate au creat un cadrul legal mai vast părților la proces în vederea realizării drepturilor și obligațiilor sale.

La data de 14.04.2016 a fost adoptată o nouă lege cu privire la expertiza judiciară și statutul expertului judiciar¹⁵, astfel a fost abrogată legea cu privire la expertizele judiciare și constatările tehnico-științifice sau medico-legale. Însă această lege în varianta inițială nu conținea reglementări referitoare la instituția constatării tehnico-științifice sau medico-legale.

În pofida faptului că Legea cu privire la expertiza judiciară și statutul expertului judiciar nu reglementează instituția constatării tehnico-științifice sau medico-legale la 27.11.2019 prin Ordin IGP a fost aprobată procedura operațională standard privind „Disponerea expertizelor judiciare în procesul penal”, care prevede că ofițerii de urmărire penală vor dispune, în ordinea prevăzută de lege, efectuarea expertizelor judiciare evitând, pe cât este posibil, dispunerea constatărilor tehnico-științifice și medico-legale¹⁶. Instituția constatării tehnico-științifice sau medico-legale la fel a suferit multiple modificări în baza legii nr. 316 din 22.12.2017¹⁷ pentru modificarea și completarea unor acte legislative.

¹¹ Decizia Colegiului penal al CSJ, nr. Ira-43/2015 din 24.02.2015. Pct. 7.1 [Citat la 02.02.2024] http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=3948

¹² Decizia Colegiului Penal al CSJ nr. Ira-1333/20 din 01.12.2020. Pct. 5.1 [Citat la 31.03.2024]. Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=17567

¹³ Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție privind sentința judecătorească nr. 5 din 19.05.2006. Pct. 7.

¹⁴ Legea Republicii Moldova nr. 66 din 05.04.2012 pentru modificarea și completarea Codului de procedură penală al Republicii Moldova nr. 122 – XV din 14 martie 2003. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 155-159 din 27.07.2012, art. 510

¹⁵ Legea cu privire la expertiza judiciară și statutul expertului judiciar: nr. 68 din 14 aprilie 2016. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2016, nr. 157 -162.

¹⁶ Ordinul Inspectoratului General de Poliție cu privire la aprobarea Procedurii operaționale standard privind „Disponerea expertizelor judiciare în procesul penal” nr. 463 din 27.11.2019.

¹⁷ Legea Republicii Moldova nr. 316 din 22.12.2017 pentru pentru modificarea și completarea unor acte legislative. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 40-47 din 09.02.2018, art. 108.

De asemenea, Procedura operațională standard privind „Disponerea expertizelor judiciare în procesul penal” recomandă ofițerilor de urmărire penală să dispună expertiza judiciară și până la începerea urmăririi penale, dar totodată prevede că în situația în care există o bănuială rezonabilă cu privire la săvârșirea unei infracțiuni, se recomandă ca ofițerul de urmărire penală să decidă prioritar începerea urmăririi penale, mai apoi dispunerea expertizei judiciare¹⁸. Nu susținem prevederile Recomandării referitoare la faptul că expertiza judiciară se dispune până la începerea urmăririi penale. În acest sens, menționăm opinia autorului D. Ostavciuc, care în teza de doctor în drept „Aspecte procesual-penale și tactici criminalistice privind cercetarea traficului de copii” a menționat că reieșind din reglementările alin. (1) al art. 142 CPP, reiese că efectuarea expertizei poate fi dispusă doar după pornirea urmăririi penale. Aceasta se prezumă din următoarea reglementare „...Posedarea unor asemenea cunoștințe specializate de către persoana care efectuează urmărirea penală sau de către judecător nu exclude necesitatea dispunerii expertizei...”. Adică, prin reglementarea „persoana care efectuează urmărirea penală”, legiuitorul subliniază că urmărirea penală a fost deja începută¹⁹.

La fel, referitor la faza procesului penal când poate fi dispusă expertiza judiciară, vom face referire la Recomandarea nr. 38 a Plenului Curții Supreme de Justiție²⁰, astfel, reieșind din prevederile art. 142-153 CPP al RM, până la începerea urmăririi penale nu poate fi dispusă și efectuată expertiza judiciară. Totodată, aceeași recomandare a Plenului CSJ include constatarea tehnico-științifică sau medico-legală în lista acțiunilor care pot fi efectuate până la declanșarea urmăririi penale, motivând precum că acțiunea respectivă poate fi desfășurată fără antrenarea făptuitorului.

Respectarea prevederilor legale care reglementează procedura de dispunere a expertizei judiciare în mod inevitabil influențează și asupra procesului de apreciere a raportului de expertiză judiciară. Cu privire la aprecierea probelor în cadrul procesului penal s-a expus Curtea Constituțională. Curtea reține că libera apreciere a probelor este strâns legată de regula cercetării sub toate aspectele, complet și obiectiv a circumstanțelor cauzei și probelor. Astfel, „Curtea menționează că dispozițiile potrivit cărora probele sunt supuse liberei aprecieri a judecătorului urmează a fi interpretate în sensul în care propria sa convingere este formată în urma cercetării tuturor probelor administrate. Curtea reliefează că noțiunea de „proprie convingere”, care este utilizată în textele de lege criticate, nu are sensul de opinie subiectivă, ci acela al certitudinii dobândite de judecător în urma examinării tuturor probelor în ansamblu, sub toate aspectele, în mod obiectiv și călăuzindu-se de lege”²¹, la fel, Curtea Europeană a Drepturilor Omului reamintește că referitor la „procesul de apreciere a probelor, în jurisprudența Curții Europene s-a conturat

¹⁸ Ordinul Inspectoratului General al Poliției cu privire la aprobarea Procedurii operaționale standard privind „Disponerea expertizelor judiciare în procesul penal” nr. 463 din 27.11.2019.

¹⁹ Ostavciuc, Dinu. Aspecte procesual-penale și tactici criminalistice privind cercetarea traficului de copii. Tz. de doctor în drept. Chișinău, 2015. P. 175. 216 p.

²⁰ Recomandarea 38 a Plenului Curții Supreme de Justiție cu privire la acțiunile procesuale care pot fi efectuate din momentul sesizării sau autosesizării organului competent până la declanșarea urmăririi penale.

²¹ Hotărârea Curții Constituționale a Republicii Moldova nr. 18 din 22.05.2017 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din Codul de procedură penală (intima convingere a judecătorului). Pct. 66 (Sesizarea nr. 27g/2017).

standardul „dincolo de orice îndoială rezonabilă” („beyond reasonable doubt”), care presupune că, pentru a putea fi pronunțată o soluție de condamnare, acuzația trebuie dovedită dincolo de orice îndoială rezonabilă”²².

Pentru aprecierea corectă a raportului de expertiză judiciară, este necesar că în procesul dispunerii acesteia să fie respectate prevederile CPP, precum și să nu fie încălcate drepturile și obligațiile participanților la proces.

În acest sens, vom face referire la Hotărârea Judecătorei Chișinău, sediul Buiucani din 30 iulie 2018, potrivit căreia „reprezentanții organului de urmărire penală nu respectă pretutindeni prevederile CPP, astfel, Instanța de judecată a constatat că ofițerul de urmărire penală nu a luat în calcul prevederile art. 145 alin. (1) CPP, și s-a constatat că în procesul dispunerii expertizei judiciare a fost încălcat dreptul persoanei la apărare, dreptul de a înainta întrebările expertului, completarea sau modificarea acestor întrebări, precum și dreptul de a solicita desemnarea unui anumit expert”²³.

Totodată, CtEDO a menționat că în cazul în care concluziile raportului de expertiză judiciară confirmă poziția părții acuzării, instanța de judecată, în baza cererii părții apărării, nu este obligată să desemneze un alt expert pentru efectuarea expertizei judiciare repetate²⁴.

La fel, a fost analizată practica CtEDO privind dispunerea expertizei judiciare în privința persoanelor care sunt bănuite că ar fi comis infracțiunea în stare de iresponsabilitate. În acest sens a fost analizată Convenția Organizației Națiunilor Unite privind drepturile persoanelor cu dizabilități²⁵, Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și Libertăților Fundamentale²⁶. Totodată au fost analizate unele hotărâri ale CtEDO, și anume: H.L. c. Marii Britanii²⁷, Luberti c. Italiei²⁸. Republica Moldova a fost condamnată la CtEDO pentru încălcarea prevederilor referitoare la internarea persoanei într-o instituție medicală. Astfel, cauza cea mai recentă pentru Republica Moldova reprezintă Dogotar c. Republicii Moldova²⁹.

²² Decizia Curții Constituționale a Republicii Moldova nr. 18 din 22.05.2017 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din Codul de procedură penală (intima convingere a judecătorului). Pct. 78 (Sesizarea nr. 27g/2017).

²³ Extras din Hotărârea Judecătorei Chișinău, sediul Buiucani din 30 iulie 2018. Cauza nr. 1-326/2018. [Citat la 31.03.2024] Disponibil: https://jc.instante.justice.md/apps/pdf_generator/base64/create_pdf.php

²⁴ Cauza Brandstetter c. Austriei. Hotărârea din 28 august 1991. Par. 46 [Citat la 20.08.2024]. Disponibil: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-62241>

²⁵ Convenția Organizației Națiunilor Unite privind drepturile persoanelor cu dizabilități, adoptată la New York la 13 decembrie 2006. Ratificat prin Hotărârea Parlamentului RM nr. 166 din 09.07.2010. În: Monitorul Oficial al RM nr. 126-128 din 23.07.2010.

²⁶ Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale nr. 1950 din 04.11.1950. În vigoare pentru Republica Moldova din 12.09.1997. În: Tratatul Internațional, 30.12.1998, nr. 1. 390 p. ISBN: 9975-73-022-1.

²⁷ Cauza H.L. c. Marii Britanii. Hotărârea din 5 ianuarie 2005. [Citat la 24.08.2024]. Disponibil: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-185580>

²⁸ Cauza Luberti c. Italiei. Hotărârea din 23 februarie 1984. [Citat la 24.08.2024]. Disponibil: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-94318>

²⁹ Cauza Dogotar c. Republicii Moldova. Hotărârea din 4 septembrie 2018. [Citat la 24.08.2024]. Disponibil: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-186010>

De asemenea, în practica judiciară, întrebarea cu privire la Constituționalitatea expresiei „și pe cont propriu” a fost discutabilă. În acest sens, la 17 august 2018, Curtea Constituțională a Republicii Moldova a fost sesizată cu privire la excepția de neconstituționalitate a textului „și pe cont propriu” din articolul 142 alin. (2) din Codul de procedură penală³⁰. În motivarea excepției de neconstituționalitate, autorul a invocat faptul că, spre deosebire de acuzatorul de stat, inculpatul este obligat să achite o plată, mărimea căreia este stabilită prin Hotărârea Guvernului nr. 194 din 24 martie 2017³¹, în ipoteza solicitării de către acesta a dispunerii unei expertize judiciare.

„Curtea constată că în cazurile în care organul de urmărire penală și, în special, procurorul, este obligat, *ope legis*, să dispună efectuarea unei expertize judiciare (prevăzute în articolul 143 din Codul de procedură penală), cheltuielile pentru aceasta sunt suportate de către ordonatorul expertizei judiciare din bugetul alocat. Astfel, Curtea Supremă de Justiție a stabilit în jurisprudența sa că aceste cheltuieli nu pot fi puse în sarcina acuzatului (Decizia Curții Supreme de Justiție din 8 noiembrie 2017, în dosarul nr. 1ra-1542/2017³²; Decizia Curții Supreme de Justiție din 28 februarie 2018, în dosarul nr. 1ra-473/2018³³; Decizia Curții Supreme de Justiție din 29 mai 2018, în dosarul nr. 1ra-946/2018³⁴; Decizia Curții Supreme de Justiție din 30 mai 2018, în dosarul nr. 1ra-971/2018³⁵). Dimpotrivă, în cazurile prevăzute în articolul 142 alin. (2) din Codul de procedură penală, i.e. atunci când părțile doresc să fie dispusă și efectuarea altor expertize (care ar fi relevante, în opinia lor), acestea vor suporta și cheltuielile corespunzătoare”³⁶.

³⁰ Decizia Curții Constituționale a Republicii Moldova: nr. 98 din 6 septembrie 2018 de inadmisibilitate a sesizării nr. 116g/2018 privind excepția de neconstituționalitate a unor dispoziții din articolul 142 alin. (2) din Codul de procedură penală (plata pentru efectuarea expertizei în cauzele penale). În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2018, nr. 441-447. Pct. 24 [Citat la 18.08.2020]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=111127&lang=ro

³¹ Hotărârea Guvernului Republicii Moldova cu privire la aprobarea tarifelor la serviciile de expertiză judiciară și extrajudiciară nr. 194 din 24.03.2017. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2017, nr. 109-118. [Citat la 18.08.2024]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=119444&lang=ro

³² Decizia Colegiului Penal al CSJ din 8 noiembrie 2017. Dosarul nr. 1ra-1542/2017. [Citat la 18.08.2024]. Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=9654

³³ Decizia Colegiului Penal al CSJ din 28 februarie 2018. Dosarul nr. 1ra-473/2018. [Citat la 18.08.2024]. Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=10592

³⁴ Decizia Colegiului Penal al CSJ din 29 mai 2018. Dosarul nr. 1ra-946/2018. [Citat la 19.08.2024]. Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=11287

³⁵ Decizia Colegiului Penal al CSJ din 30 mai 2018, în dosarul nr. 1ra-971/2018. [Citat la 20.08.2024]. Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=11041

³⁶ Decizia Curții Constituționale a Republicii Moldova: nr. 98 din 6 septembrie 2018 de inadmisibilitate a sesizării nr. 116g/2018 privind excepția de neconstituționalitate a unor dispoziții din articolul 142 alin. (2) din Codul de procedură penală (plata pentru efectuarea expertizei în cauzele penale). În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2018, nr. 441-447. Pct. 24 [Citat la 18.08.2020]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=111127&lang=ro

Pe lângă analiza reglementărilor legale naționale, au fost studiate legi cu privire la expertiza judiciară a Federației Ruse³⁷, Ucrainei³⁸, Belarusului³⁹, României⁴⁰.

Pentru a admite sau a respinge cererea părților privind dispunerea expertizei judiciare, este necesar ca instanța de judecată să cerceteze toate probele admisibile, dar în cadrul ședinței preliminare, instanța de judecată nu poate să se pronunțe cu privire la admisibilitatea anumitor probe, Curtea Constituțională observă că examinarea probelor în condiții de contradictorialitate este rezervată pentru etapa cercetării judecătorești. La această etapă, părțile pot solicita, *inter alia*, examinarea corpurilor delictive, a documentelor și a proceselor-verbale ale acțiunilor procesuale. În acest sens, dacă la etapa ședinței preliminare instanța de judecată decide care dintre probele prezentate instanței pentru soluționarea cauzei sunt pertinente, la etapa cercetării judecătorești judecătorul trebuie să examineze în fond fiecare probă pe care a considerat-o pertinentă⁴¹.

De asemenea, a fost examinată Decizia Curții Constituționale a Republicii Moldova nr. 9 din 27.01.2020⁴², potrivit autorului excepției de neconstituționalitate, examinarea pertinentei probelor în cadrul ședinței preliminare, fără a se verifica dacă acestea sunt admisibile, obligă instanța de judecată să pronunțe o hotărâre în baza unor informații care nu pot servi ca probe. La rândul său, Înalta Curte a reiterat că legislația procesual-penală stabilește garanții suficiente, oferindu-le părților posibilitatea de a contesta probele la alte etape ale procedurii penale. Potrivit articolului 364 alin. (4) din Codul de procedură penală, părțile pot prezenta și cere administrarea probelor și în cursul cercetării judecătorești, iar în conformitate cu articolele 372 și 373 din Cod, părțile pot solicita examinarea corpurilor delictive, a documentelor și a proceselor-verbale ale acțiunilor procesuale. O altă garanție este reglementată de articolul 394 alin. (1) pct. 2) din Cod, care obligă instanța de judecată să indice probele pe care își bazează concluziile și motivele pentru care a respins alte probe în partea descriptivă a sentinței de condamnare.

Indiferent de faptul dacă cererea privind dispunerea expertizei judiciare a fost admisă sau respinsă, încheierea instanței urmează a fi argumentată. Cu privire la argumentarea încheierilor judecătorești s-a expus Curtea Constituțională a Republicii Moldova. Curtea Constituțională a menționat în paragraful 15,

³⁷ Федеральный закон "О государственной судебно-экспертной деятельности в Российской Федерации" от 31.05.2001 N 73-ФЗ. Принят Государственной Думой 5 апреля 2001 года. [Citat la 25.08.2020]. Disponibil: <http://base.garant.ru/12123142/>

³⁸ Закон про судову експертизу України. № 4038-XII от 25 лютого 1994 року. Відомості Верховної Ради України, 1994, № 28, ст.232. [Citat la 25.08.2024]. Disponibil: <http://consultant.parus.ua/?doc=0AY9N95920>

³⁹ Закон Республики Беларусь о судебно – экспертно деятельность г. № 281-3 от 18 декабря 2019. [Citat la 25.08.2024]. Disponibil: https://pravo.by/upload/docs/op/H11900281_1577739600.pdf

⁴⁰ Ordonanța nr. 2 din 21 ianuarie 2000 privind organizarea activității de expertiză tehnică judiciară și extrajudiciară. În: Monitorul Oficial al României nr. 26 din 25 ianuarie 2000. [Citat la 25.08.2024]. Disponibil: <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/20653>

⁴¹ Decizia Curții Constituționale a Republicii Moldova nr. 38 din 14.03.2019 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din Codul de procedură penală (invocarea nulității probelor la ședința preliminară). Pct. 24 (Sesizarea nr. 50g/2019). [Citat la 25.08.2024] Disponibil: https://constcourt.md/public/ccdoc/decizii/d_38_2019_50g_2019_rou.pdf

⁴² Decizia Curții Constituționale a Republicii Moldova nr. 9 din 27.01.2020 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din Codul de procedură penală (articolul 347 alin. (3) din Codul de procedură penală). Pct. 10 (Sesizarea nr. 197g/2020). [Citat la 24.08.2024] Disponibil: https://constcourt.md/public/ccdoc/decizii/d_9_2020_197g_2019_rou.pdf

că „dincolo de diferența stabilită de legislator între încheierile separate și încheierile care se includ în procesul-verbal al ședinței de judecată, Curtea reține că articolul 20 din Constituție⁴³ stabilește o cerință de bază pentru respectarea garanțiilor dreptului la un proces echitabil – cea cu privire la motivarea oricărui act judecătoresc prin care se soluționează chestiunile apărute în timpul judecării cauzei⁴⁴. Așadar, prevederile articolului 20 din Constituție nu le eliberează de obligația prezentării unor motive suficiente în cazul respingerii cererii privind efectuarea expertizei judiciare”⁴⁵.

În cauza *Mirilashvili c. Federației Ruse*⁴⁶, grupului, format din trei experți judiciari, i-au fost pus la dispoziție mostrele în limba rusă a vocii reclamantului. Experții au cercetat înregistrările audio care conțineau discuții în limba georgiană. Doi din cei trei experți incluși în comisie, care nu cunoșteau limba georgiană au constatat că vocea îi aparține reclamantului. La rândul său, expertul judiciar, vorbitor de limba georgiană inclus în comisia de experți a concluzionat că vocea nu îi aparține reclamantului.

Pentru a contrazice concluziile raportului de expertiză judiciară care indică că vocea îi aparține reclamantului, partea apărării a solicitat de la instanță ca în calitate de specialist să fie citat cet. Rosinskaia E.R. și Galeașina E.I., la 29 ianuarie 2003, aceste persoane au fost audiate și au menționat că metodele prin care a fost stabilit că vocea îi aparține reclamantului nu sunt sigure, și concluziile acestora sunt nesigure. Rosinskaia E.R. și Galeașina E.I., au prezentat concluziile lor instanței de judecată, acestea contribuind la dispunerea unei expertize repetate pe marginea acestui caz.

Dreptul părților de desemnare a unui expert recomandat, precum și de adresarea întrebărilor formulate de părți chiar din cursul urmăririi penale, în conformitate cu prevederile art. 145 CPP, a fost legiferat caracterul contradictoriu al expertizei, legislația procesuală aliniindu-se jurisprudenței CtEDO din cauza *Mantovanelli c. Franței*⁴⁷, potrivit căreia, respectarea dreptului la un proces echitabil presupune dreptul părților de a-și putea exprima punctul de vedere înainte de formularea raportului de expertiză, simpla posibilitate acordată de a discuta concluziile expertizei nefiind suficientă pentru a satisface exigențele art. 6 CEDO.

Practica națională la fel cunoaște cazuri de încălcare a drepturilor părților la dispunerea expertizei. Așadar, Judecătoria Chișinău cu sediul la Buiucani, a stabilit că organul de urmărire penală a acționat contrar prevederilor art. 145 CPP la dispunerea efectuării expertizei, a admis încălcarea dreptului

⁴³ Constituția Republicii Moldova din 29.07.1994. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 1 din 12.08.1994.

⁴⁴ Decizia Curții Constituționale a Republicii Moldova nr. 123 din 25.11.2019 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din Codul de procedură penală (articolul 342 alineatele (2) și (3) din Codul de procedură penală (motivarea încheierii de refuz privind audierea martorilor apărării)). (Sesizarea nr. 129g/2019). Pct. 15 [Citat la 28.08.2024] Disponibil: https://constcourt.md/public/ccdoc/decizii/d_123_2019_129g_2019_rou.pdf

⁴⁵ Decizia Curții Constituționale a Republicii Moldova nr. 123 din 25.11.2019 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din Codul de procedură penală (articolul 342 alineatele (2) și (3) din Codul de procedură penală (motivarea încheierii de refuz privind audierea martorilor apărării)). (Sesizarea nr. 129g/2019). Pct. 19 [Citat la 28.08.2024] Disponibil: https://constcourt.md/public/ccdoc/decizii/d_123_2019_129g_2019_rou.pdf

⁴⁶ Cauza *Mirilashvili c. Rusiei*. Hotărârea din 5.06. 2009. Par. 72 [Citat la 29.01.2024]. Disponibil: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-90099>

⁴⁷ Cauza *Mantovanelli c. Franței*. Hotărârea din 18 martie 1997. Par. 33-34 [Citat la 02.02.2024]. Disponibil: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58023>

învinuitului la apărare, la cunoașterea obiectului efectuării expertizei, dreptul de a formula întrebări expertului, dreptul de a face observații cu privire la aceste întrebări și de a cere modificarea sau completarea lor, precum și dreptul de a cere numirea a câte un expert recomandat de fiecare dintre ele pentru a participa la efectuarea expertizei judiciare⁴⁸.

Referitor la importanța raportului de expertiză judiciară s-a expus și CtEDO în cauza Beraru c. României, Curtea Europeană a arătat că „...reaudierea se impune atunci când observațiile instanței cu privire la conduita și credibilitatea unui martor pot avea consecințe importante pentru acuzat. Curtea a reiterat că mijloacele de probă esențiale în cauză nu sunt declarațiile martorilor, ci înscrisurile aflate în dosarul cauzei, sesizările și rapoartele organelor de urmărire penală sau ale altor instituții abilitate, rapoartele de constatare sau de expertiză”⁴⁹.

În cauza Buhaniuc c. Republicii Moldova⁵⁰, Curtea „ia notă, de asemenea, de declarația medicului legist privind prezența polițiștilor în timpul examenului medical. Acest lucru trebuie să fi zădărnicit orice încercare a reclamantului de a arăta doctorului și alte leziuni de frică de a nu fi maltratat. Având în vedere starea generală de nesiguranță în diverse locuri de detenție ulterior dezordinilor din 7 aprilie 2009, teama reclamantului nu a fost lipsită de temeii. Așadar, Curtea Europeană admite ca părțile să fie prezente la efectuarea expertizei judiciare, însă în cauza Buhaniuc, Curtea a constatat că prezența polițiștilor în cadrul examenului medical ar putea influența negativ asupra unei cercetări complete și obiective”.

În practica CtEDO, persistă cazurile când declarațiile medicului legist intră în contradicție cu concluziile sale din raportul de expertiză judiciară medico-legală. În acest sens, menționăm cazul Ghimp și alții c. Republicii Moldova⁵¹. „Medicul I.C. a făcut parte din prima comisie de medici legiști care, după ce au examinat corpul victimei, au ajuns la o concluzie privind ora posibilă la care a fost cauzată vătămarea mortală. Doi ani mai târziu, din motive cunoscute doar de el, I.C. și-a exprimat în fața Curții de Apel o opinie care a înclinat în cu totul altă parte balanța acuzațiilor aduse împotriva celor trei polițiști. Noua sa opinie a fost admisă de Curtea de Apel fără a i se adresa întrebări despre motivele care au stat la baza deciziei medicului I.C. de a-și schimba opinia după o perioadă atât de lungă. În plus, judecătorii care au admis noua opinie a lui I.C. nu au considerat necesar să motiveze preferința lor față de noua opinie în detrimentul raportului de autopsie și opiniei comisiei de medici legiști care au avut sarcina să examineze corpul victimei. Ulterior, Curtea Supremă de Justiție a casat hotărârea judecătorească de achitare a inculpaților care era întemeiată pe opinia medicului I.C. și a dispus reexaminarea cauzei. Curtea Supremă de Justiție nu a atras atenția asupra problemelor fundamentale menționate mai sus, ci doar la o

⁴⁸ Sentința Judecătoriei Chișinău cu sediul la Buiucani nr. 1-326/2018.

⁴⁹ Cauza Beraru c. României. Hotărârea din 18.03.2014. Par. 64 [Citat la 02.02.2024]. Disponibil: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-141910>

⁵⁰ Cauza Buhaniuc c. Republicii Moldova. Hotărârea din 28.01.2014. Par. 39-40 [Citat la 08.02.2024]. Disponibil: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-154883>

⁵¹ Cauza Ghimp și alții c. Republicii Moldova. Hotărârea din 30 octombrie 2012. Par. 50 [Citat la 11.02.2024] Disponibil: <http://hudoc.echr.coe.int/rus?i=001-124597><http://hudoc.echr.coe.int/rus?i=001-124597>

simplă tehnicitate, și anume că opinia unui singur medic era insuficientă pentru a combate constatările comisiei de medici din 31 mai 2006”.

De asemenea, și în cauza recentă Tomac c. Republicii Moldova⁵², „Curtea observă că declarațiile expertului judiciar intră în contradicție cu raportul de expertiză judiciară întocmit de către acesta, potrivit căruia I.T. ar fi putut el însuși să provoace leziunile stabilite după moartea sa. În acest sens, reamintește că regimul intern pentru expertiza medico-legală trebuie să fie bazat pe suficiente garanții capabile să-și păstreze credibilitatea și eficacitatea, în special, prin cerința către experți să-și motiveze opiniile. Având în vedere considerațiile de mai sus, Curtea consideră că, în cazul de față, opinia expertului judiciar nu a fost suficient motivată și că din actele de la dosar nu reiese că existau suficiente garanții”.

Prin urmare constatăm: Expertiza judiciară este unicul procedeu probatoriu unde este necesară pregătirea specială a experților; Raportul de constatare tehnico – științifică sau medico – legală reprezintă un mijloc de probă însă nu este prevăzută structura acestuia; Nu sunt expres prevăzute condiții pentru a recunoaște persoana în calitate de specialist; în urma intrării în vigoare a legii 68 cu privire la expertiză judiciară, constatarea tehnico – științifică sau medico – legală este reglementată doar de CPP al RM; atât raportul de expertiză cât și cel de constatare ai aceeași valoarea probatorie însă în cazul constatării organul de urmărire penală nu este obligat să comunice părților despre dispunere, ci doar îi informează că pot să facă cunoștință cu rezultatul cercetării.

Acestea sunt doar unele omisiuni legislative, care vor fi reflectate în ghid, însă pe parcursul anului 2025 vor fi efectuate cercetării suplimentare.

Recunoașterea universală a drepturilor, departe de a fi o întâmplare fericită, este rodul evoluției umanității, a unui demers care se găsește în diferite măsuri, mai clar sau mai puțin clar exprimate, în toate curentele de gândire, în toate religiile și în toate revoluțiile.

Este știut că din punctul de vedere al legii procesuale nu se face o ierarhizare a probelor. Valoarea lor nu este prestabilită, urmând a fi determinată contribuția fiecăreia din ele la soluționarea cauzei⁵³.

Eficiența expertizei judiciare nu este determinată exclusiv de calitatea investigației realizate, de metoda aplicată sau de natura concluziilor formulate de expert, ci și de abilitatea organelor de urmărire penală, a procurorului sau a instanței de judecată de a înțelege și valorifica rezultatele acesteia în desfășurarea procesului penal.

Raportul de expertiză judiciară reprezintă concluzia investigațiilor efectuate și oferă răspunsuri la întrebările adresate expertului de către organele de urmărire penală sau de către părțile implicate în proces.

⁵² Cauza Tomac c. Republicii Moldova. Hotărârea din 16.03.2021. Par. 19 [Citat la 18.03.2024]. Disponibil: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-208953>

⁵³ Neicuțescu Ovidiu. Obiectivism și subiectivism în expertiza criminalistică. Teza de doctor în drept. Chișinău, 2009, p. 130.

Înainte ca raportul de expertiză judiciară să fie folosit pentru formularea concluziilor intermediare sau finale într-o cauză penală, acesta trebuie să fie supus unui proces de verificare și evaluare. În urma acestei verificări, se stabilește validitatea și corectitudinea raportului.

În practică, valoarea raportului de expertiză este uneori exagerată. Se crede că probei materiale, expertizabile științific, trebuie să i se acorde mai mare încredere în fața unei probe testimoniale și subiective. Or, concluziile expertului se pot dovedi eronate sau incorecte din diverse motive, atât obiective (expertului i s-au prezentat mostre de comparație ne autentice), cât și subiective (calificarea insuficientă a expertului, metodica de expertizare ne aprobată în practică sau ne validată științific).

După cum menționează autorul V.P. Bojieva „Admisibilitatea raportului de expertiză judiciară, în mare parte depinde de respectarea ordinii de dispunere și efectuare a expertizei, în principiu a cerințelor legate de explicare drepturilor expertului, dar și de preîntâmpinarea despre răspunderea pe care o poartă. Astfel dacă expertul nu a fost preîntâmpinat despre răspunderea ce o poartă, reiese că concluzia sa nu poate fi folosită de către instanța de judecată în calitate de probă în cadrul cauzei penale”⁵⁴.

Reiteram regula din jurisprudența Curții Europene ca admisibilitatea probelor este o chestiune care ține, în primul rând, de reglementarea de către legislația națională și, ca o regula generală, ține de competența instanțelor judecătorești naționale să aprecieze probele care le sunt prezentate.

Cu privire la aprecierea probelor în cadrul procesului penal s-a expus și Colegiul penal al CSJ: „...aprecierea probelor este unul dintre cele mai importante momente ale procesului penal, deoarece întregul volum de muncă depus de către organele de urmărire penală, instanțele judecătorești, cât și de părți în proces, se concentrează pe soluția ce va fi dată în urma acestei activități”⁵⁵.

Una dintre garanțiile aprecierii corecte și obiective a probelor este imparțialitatea și independența procesuală a ofițerului de urmărire penală, procurorului și judecătorului. Legiuitorul recunoaște că în procesul aprecierii probelor un rol important îl ocupă personalitatea judecătorului și a ofițerului de urmărire penală. Din acest considerent, propria convingere, formată în urma cercetării tuturor probelor administrate, care are în conținutul său și aspect psihologic, reprezintă un element esențial la aprecierea probelor.

Propria convingere, ca temei de apreciere a probelor ia naștere în urma examinării tuturor probelor din punct de vedere al coroborării lor. Anume prin intermediul propriei convingeri a fost expusă teoria liberii aprecieri a probelor.

O poziție destul de interesantă cu privire la libera apreciere a probelor a expus-o autorul Iu.C. Orlov⁵⁶, care consideră că propria convingere constituie o alternativă teoriei aprecierii formale a probelor.

⁵⁴ Божьева В.П. Уголовный Процесс. Учебник для высших юридических учебных и юридических факультетов. Москва: Спартак, 2004, ISBN 5-88914-222-4. с. 200.

⁵⁵ Decizia Colegiului Penal al CSJ din 21.10.2020. Dosarul nr. 1ra1624/2020. [citat 31.03.2025]. Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=16993.

⁵⁶ Орлов Ю.К. Заключение эксперта как источник выводного знания в судебном доказывании (уголовно-процессуальные, криминалистические и логико-гносеологические проблемы). Дисс. докт. юрид. наук. Москва. 1985. с. 71.

La fel, autorul sus-menționat afirmă că propria convingere reprezintă o metodă de apreciere folosită din considerentul că nu există o altă metodă de apreciere a probelor.

Propria convingere constituie influența personalității ofițerului de urmărire penală, judecătorului asupra procesului de aprecierea a probelor.

Din acest considerent, propria convingere este examinată din mai multe puncte de vedere: gnoseologic, procesual, precum și cel psihologic. Considerăm că în procesul de apreciere a probelor, aspectul de bază îl ocupă anume aspectul psihologic.

Sușinim cele expuse de autorul Iu.V. Korenevski, care opinează că în cadrul procesului penal ofițerul de urmărire penală, procurorul și judecătorul, pe baza probelor administrate, își creează o imagine mentală, o presupusă imagine a locului săvârșirii infracțiunii, și rămân față în față cu imaginea pe care și-au creat-o. Fiecare dintre ei trebuie să ia o decizie: imaginea creată este una corectă, corespunde această imagine cu realitate, concluziile la care a ajuns sunt oare corecte? În procesul aprecierii probelor nu există un criteriu obiectiv, deoarece circumstanțele cauzei sunt cunoscute doar în baza probelor administrate și imaginii create în baza acestora⁵⁷.

În acest sens s-a expus și Comisia de la Veneția care „...a declarat că un judecător este liber să își expună opinia, să stabilească faptele și să aplice legea în toate problemele conform propriei sale convingeri și nu este obligat să se justifice în fața nimănui, nici chiar în fața altor judecători și/sau președintele instanței pentru modul în care a înțeles legea și a stabilit faptele. Acestea sunt garanțiile de bază care asigură independența judecătorului de a judeca cauzele cu imparțialitate, conform conștiinței sale și interpretării pe care a dat-o faptelor, și în conformitate cu legea aplicabilă”⁵⁸.

De asemenea, „Comisia de la Veneția a reiterat că sistemele juridice europene sunt foarte variate în ceea ce privește rolul atribuit judecătorului în raport cu organul legislativ, precum și părțile în proces. În sistemele juridice europene există, de asemenea, diferite tehnici de creație legislativă, variind de la coduri detaliate și complexe până la sisteme juridice cu prevederi mai generalizate, care lasă judecătorului mai mult spațiu de interpretare și acțiune. Cu toate acestea, întotdeauna va exista un anumit element de discreție la interpretarea legilor, stabilirea faptelor și aprecierea probelor. Aceasta este esența funcției judiciare și reprezintă un element de bază al independenței judecătorului”⁵⁹.

Cu privire la intima convingere a judecătorului s-a expus și Curtea Constituțională a Republicii Moldova. „Curtea reține că libera apreciere a probelor este strâns legată de regula cercetării sub toate aspectele, complet și obiectiv a circumstanțelor cauzei și probelor. Astfel, Curtea menționează că dispozițiile potrivit cărora probele sunt supuse liberei aprecieri a judecătorului urmează a fi interpretate în sensul în care propria sa convingere este formată în urma cercetării tuturor probelor administrate.

⁵⁷ Корневский Ю.В. Доказывание в уголовном процессе (закон, теория, практика). Москва: Юристъ, 2000. ISBN 5-7975-0318-2. с. 154.

⁵⁸ European Commission for Democracy through Law. Opinion on Draft Amendments to Laws on the Judiciary of Serbia. Adopted by the Venice Commission at its 94th Plenary Session (Venice, 8-9 March 2013). Pct. 21.

⁵⁹ *Ibidem*, Pct. 31.

Curtea reliefează că noțiunea de „proprie convingere”, care este utilizată în textele de lege criticate, nu are sensul de opinie subiectivă, ci acela al certitudinii dobândite de judecător în urma examinării tuturor probelor în ansamblu, sub toate aspectele, în mod obiectiv și călăuzindu-se de lege”⁶⁰.

În același timp, Curtea reamintește că „referitor la procesul de apreciere a probelor, în jurisprudența Curții Europene s-a conturat standardul „dincolo de orice îndoială rezonabilă” (engl.: „beyond reasonable doubt”), care presupune că, pentru a putea fi pronunțată o soluție de condamnare, acuzația trebuie dovedită dincolo de orice îndoială rezonabilă”⁶¹.

În cadrul procesului penal probele trebuie să fie apreciate în ansamblu.

În vederea susținerii celor menționate mai sus, colegiului penal al CSJ în dosarul nr. 1ra-1273/2017, a menționat că instanța de recurs constată, că instanțele de fond nu au efectuat o analiză a tuturor probelor, cu aprecierea fiecăreia în parte, cu expunerea asupra admisibilității sau inadmisibilității acestora, ignorând totalmente probele administrate la caz. Într-o hotărâre este necesar nu numai de a reda declarațiile participanților la proces, dar și de a expune esența acestor depoziții și legătura lor cu conținutul altor probe care în ansamblu confirmă sau infirmă o circumstanță pe cauză, de a argumenta de ce unele probe sunt admise, iar altele respinse⁶².

Numai aprecierea multilaterală și sub toate aspectele a raportului de către instanța de judecată, poate garanta drepturile și interesele constituționale ale cetățenilor în procesele judiciare, deoarece aici poate fi vorba și de admisibilitatea utilizării de către expert a unor metode de investigație ce privesc organismul sau psihica omului. Sub acest aspect, profesorul T. Sahnova, pe bună dreptate, pune la îndoială calitatea raportului de expertiză judiciară, dacă se va stabili că expertul a folosit metode însoțite de violență psihică sau periculoase pentru sănătatea omului fără acordul lui⁶³.

Termenul de proprie convingere îl identificăm și în legislațiile procesual penale ale Franței, Ucrainei, Germaniei, Țărilor de Jos etc.

În actualul cod de procedură penală a Franței, termenul de „proprie convingere” este utilizat de mai multe ori. În urma examinării cauzei penale în instanța de judecată, înainte de a se retrage în camera de deliberare, președintele ședinței de judecată îi întreabă pe membrii juriului dacă aceștia și-au creat propria convingere în urma examinării cauzei⁶⁴.

În procesul penal al Țărilor de Jos, „propria convingere” a judecătorului este limitată la unele condiții legislative. De exemplu, persoana nu poate fi condamnată doar în baza declarațiilor prin care și-a recunoscut vinovăția etc.

⁶⁰ Hotărârea Curții Constituționale a Republicii Moldova nr. 18 din 22.05.2017 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din Codul de procedură penală (intima convingere a judecătorului). (Sesizarea nr. 27g/2017).

⁶¹ *Ibidem*

⁶² Decizia Colegiului Penal al Curții Supreme de Justiție. Dosarul nr. 1ra-1273/2017.

⁶³ Сахнова Т.В. Судебная экспертиза. М.: ГОРОДЕЦ, 1999, p. 256.

⁶⁴ Головки Л.В. Материалы к построению сравнительного уголовно-процессуального права: источники, доказательства, предварительное производство. Москва: Правоведения, 2010. с. 278.

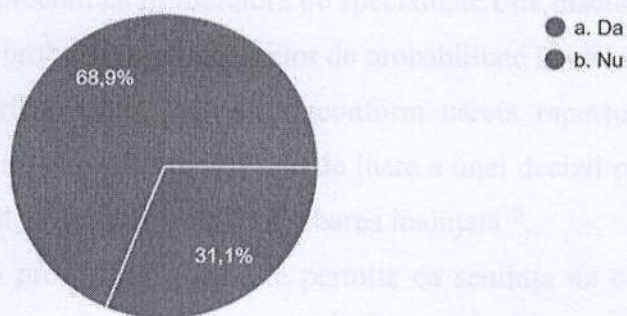
„Propria convincere” reprezintă un element al procesului de apreciere a probelor și în legislația Germaniei. Acest principiu este prevăzut în art. 264 al CPP al Germaniei. Norma respectivă se referă la activitatea instanței de judecată, aprecierea probelor în baza propriei convingeri are loc și în etapele prejudiciare ale procesului penal⁶⁵.

Reieșind din cele menționate supra, precum și esența și conceptul raportului de expertiză judiciară, considerăm că este necesar de stabilit și de examinat criteriile de apreciere a raportului de expertiză judiciară, elemente definitorii ale raportului de expertiză judiciară, după care organele competente se conduc la aprecierea acestuia.

La stabilirea criteriilor de apreciere ale raportului de expertiză judiciară, considerăm că este necesară o abordare sistematică, care implică analiza fiecărui aspect al raportului de expertiză în parte, interacțiunea cărora creează noile proprietăți ale acestora, însă cărora le lipsesc toate criteriile privite fiecare în mod individual.

Cu privire la raportul de expertiză judiciară, organele competente deseori întâmpină anumite dificultăți la aprecierea corectă și obiectivă a acestuia. Dificultățile la aprecierea raportului de expertiză judiciară însuși denotă din esența acestuia, în urma efectuării expertizei judiciare, expertul judiciar își expune cercetările și concluziile într-un raport de expertiză judiciară. Anume din cauza aplicării cunoștințelor speciale, deseori, pentru aprecierea corectă a raportului de expertiză judiciară este necesară audierea expertului care a efectuat cercetarea pe marginea cauzei.

19. Ați întâmpinat careva dificultăți la aprecierea argumentării științifice a concluziilor expertului?

Pentru ca raportul de expertiză să fie valabil, legiuitorul a înaintat anumite condiții atât față de raportul de expertiză judiciară, față de expertul judiciar, precum și față de laboratorul de expertiză judiciară în cadrul căruia a fost efectuată cercetarea.

În cazul nerespectării condițiilor menționate supra, raportul de expertiză judiciară nu va fi valabil și nu va avea valoarea probantă în cadrul cauzei penale.

⁶⁵ Филимонов Б.А. Основы теории доказательств в германском уголовном процессе. Москва: Спартак, 1994. с. 75.

La fel, legiuitorul în art. 37 al Legii cu privire la expertiza judiciară și statutul expertului judiciar⁶⁶ prevede expres structura raportului de expertiză judiciară: partea introductivă, partea descriptivă și concluziile.

Anexele (planșa ilustrativă, precum și alte materiale care confirmă opinia expertului), la fel constituie o parte integrantă a raportului de expertiză judiciară.

„Claritatea concluziilor formulate de către expert trebuie să fie evidente. Concluziile trebuie să reprezinte sinteza logică a constatărilor parțiale la care a ajuns expertul pe parcursul efectuării investigațiilor”⁶⁷.

„Modul în care expertul își formulează concluziile trebuie să fie clar, decurgând în succesiunea logică din rezultatul examinărilor făcute. Concluziile formulate pot fi: certe (categorice) și probabile”⁶⁸.

Expertul, în cadrul investigațiilor sale, aplică metode care, de regulă, se elaborează în instituții solide de expertiză, firme specializate de proporții (spre exemplu, "Armorforensics") ce dispun de state de personal științific, programatori, ingineri, utilaj necesar, etc. Astăzi a apărut o industrie întreagă de elaborare și producere a metodicilor de expertiză, o parte din care sunt preluate chiar și din alte domenii ale științei și adaptate la necesitățile justiției. În acest sens se întocmesc proceduri speciale de verificare și aprobare a acestor metode de către consilii metodico-științifice specializate, care analizează și recomandă sau nu implementarea lor în practică⁶⁹.

Însă în anumite circumstanțe expertul poate refuza efectuarea expertizei, informând în acest caz ordonatorul expertizei despre imposibilitatea de a formula o concluzie, despre motivele care au stat la baza acestui refuz și despre necesitatea ridicării de către acesta a materialelor prezentate pentru efectuarea expertizei.

Așadar, observăm precum că în literatura de specialitate este discutabilă întrebarea cu privire la admisibilitatea și valoarea probatorie a concluziilor de probabilitate în cadrul procesului penal.

Autorul T.V. Averianova susține opinia conform căreia raportul de expertiză judiciară cu concluzia de probabilitate nu poate servi ca temei de luare a unei decizii pe marginea cauzei, deoarece ordonatorului nu i s-a oferit un răspuns cert la întrebarea înaintată⁷⁰.

La fel și Codul de procedură penală nu permite ca sentința de condamnare să fie bazată pe presupuneri, în mod exclusiv ori în principal, pe declarațiile martorilor depuse în timpul urmăririi penale și citite în instanța de judecată în absența lor.

Concluziile de probabilitate reprezintă o presupunere a expertului cu privire la anumite circumstanțe și/sau fapte care au fost cercetate de către acesta, însă un răspuns cert nu a fost oferit.

⁶⁶ *Ibidem*

⁶⁷ Odagiu Iu., Luchin L. *Op. cit.* p. 124.

⁶⁸ *Ibidem*, p. 124.

⁶⁹ Neicuțescu Ovidiu. *Obiectivism și subiectivism în expertiza criminalistică. Teza de doctor în drept. Chișinău, 2009, p. 133.*

⁷⁰ Эксперт. Руководство для экспертов органов внутренних дел / Под ред. Аверьяновой Т.В., Статкуса В.Ф. Москва: Издательство „Норма”, 2003, ISBN 5-7858-0118-3. с. 330.

Ca și în cazul altor probe, conținutul raportului de expertiză judiciară se studiază, se examinează și se apreciază conform principiilor generale ale aprecierii probelor. Aprecierea probelor, conform propriei convingeri, nu presupune faptul că ofițerul de urmărire penală, procurorul sau instanța de judecată sunt independenți cu privire la presupunerea despre vinovăție sau nevinovăție a persoanei. La aprecierea probelor, subiecții oficiali vor lua în considerare reglementările legale cu privire la obținerea, fixarea, verificarea și aprecierea probelor în cadrul procesului penal.

Raportul de expertiză judiciară, ca act în care sunt materializate rezultatele cercetării, nu este asigurat de comiterea unor erori de către expertul judiciar.

Obiectele transmise spre cercetare la fel urmează a fi apreciate, reieșind din legalitatea acțiunii de urmărire penală în cadrul căreia a fost obținut acest obiect, fie acesta în litigiu sau va fi transmis ca model de comparație.

„Legalitatea acțiunii de urmărire penală în cadrul căreia a fost obținut obiectul în litigiu sau obiect ca model de comparație reprezintă una dintre cerințele de bază ale legislației procesual penale, astfel încât potrivit regulii fructului pomului otrăvit, proba se recunoaște ca inadmisibilă dacă a fost obținută în baza altei probe, administrate cu încălcarea prevederilor legale”⁷¹.

Aprecierea probelor în aspectul respectării drepturilor persoanei contribuie esențial la modificarea art. 94 CPP⁷², care, în mare parte, se referă la o instituție mai puțin cunoscută procedurii penale a Republicii Moldova – regula „fructul pomului otrăvit”.

Potrivit acesteia, proba se recunoaște ca inadmisibilă dacă a fost obținută în baza altei probe, obținute cu încălcarea prevederilor legale. Doctrina „fructul pomului otrăvit” este un produs al regulii exclusive din sistemul american, care stabilește că probele obținute prin arestare ilegală, cercetare neîntemeiată sau interogare forțată trebuie excluse din proces.

Ca regulă exclusivă, „doctrina fructul pomului otrăvit” a fost înființată inițial pentru a proteja executarea legii de la încălcarea drepturilor împotriva cercetărilor neîntemeiate și aplicării arestului ilegal⁷³.

„În cele mai dese cazuri, această regulă este aplicabilă pentru procedeele probatorii de administrare a corpurilor delictive. Dacă asemenea mijloace de probă au fost obținute cu încălcări în cadrul percheziției, ridicării de obiecte sau documente sau cercetării la fața locului, atunci se exclud din dosar nu numai procesele-verbale ale acțiunilor procesuale respective, dar și obiectele ridicate, precum și rapoartele de expertiză privind aceste obiecte”⁷⁴.

Prevederi similare sunt regăsite și în codul de procedură penală al Ucrainei.

⁷¹ Dolea Ig. Probele în procesul penal. Îndrumar pentru Avocați. Chișinău: Tipografia „Sirius”, 2016, ISBN 978-9975-57-202-6, p. 9.

⁷² Legea Republicii Moldova nr. 264 din 28.07.2006 cu privire la modificarea codului de procedură penală al Republicii Moldova. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 170-173 din 03.11.2006.

⁷³ Dolea Ig. Drepturile persoanei în probatoriul penal. Chișinău: Cartea Juridică, 2009, ISBN 978-9975-9927-7-0, p. 108.

⁷⁴ Dolea Ig. *Op. cit.*, p. 9.

Așadar, raportul de expertiză judiciară este inadmisibil dacă în cadrul expertizei judiciare au fost cercetate corpurile delictive care sunt excluse din dosar.

În legislația procesual penală a Franței, Germaniei și a Țărilor de Jos, procedura de apreciere a probelor obținute cu încălcarea prevederilor legale este una mai flexibilă în comparație cu legislația Ucrainei.

În urma examinării și aprecierii raportului de expertiză judiciară, organul de urmărire penală și instanța de judecată vor realiza anumite acțiuni care vor permite folosirea rezultatelor obținute în urma efectuării cercetării în cadrul procesului penal.

Organul de urmărire penală sau instanța de judecată, în vederea respectării principiului contradictorialității precum și respectarea dreptului la apărare, în rezultatul efectuării expertizei judiciare vor informa părțile despre rezultatul acesteia.

Raportul de expertiză judiciară sau declarația expertului judiciar privind imposibilitatea prezentării unor concluzii, precum și procesul-verbal de audiere a expertului se comunică părților imediat, dar nu mai târziu de 3 zile lucrătoare de la primirea lor de către organul de urmărire penală, procuror sau instanța de judecată, și li se explică în scris că au dreptul să dea explicații, să facă obiecții, precum și să ceară înaintarea unor întrebări suplimentare expertului, efectuarea unei expertize judiciare.

Concluzionăm că criteriile de apreciere a raportului de expertiză judiciară se clasifică în două categorii: criterii cu privire la activitatea ofițerului de urmărire penală, procurorului sau a instanței de judecată și criterii referitoare la activitatea expertului judiciar.

Cu privire la criteriile referitoare la activitatea ordonatorului expertizei judiciare atribuim:

- *alegerea corectă a expertului care va efectua cercetarea în funcție de specialitatea acestuia, obiectivitatea și competența acestuia;*
- *argumentarea necesității privind dispunerea expertizei judiciare, respectarea procedurii de dispunere și efectuare a cercetării.*

La criteriile referitoare la activitatea expertului judiciar atribuim argumentarea concluziilor prezentate precum și completitudinea cercetării efectuate.

Așadar, competența funcțională a participanților la proces, criteriile de apreciere a raportului de expertiză judiciară se clasifică în cele speciale care se referă la activitatea expertului judiciar și procesuale referitoare la activitatea ordonatorului expertizei

Criteriile procesuale de apreciere a raportului de expertiză judiciară redau valoarea probatorie a raportului de expertiză judiciară, pe când cele speciale se referă veridicitatea concluziilor prezentate.

Cu privire la criteriile speciale de apreciere a raportului de expertiză judiciară, în literatura de specialitate sunt opinii diferite.

În etapa actuală, aprecierea specială a raportului de expertiză judiciară este una complicată, datorită progresului tehnico-științific actual.

Unii cercetători în domeniu susțin opinia că instanța de judecată, organul de urmărire penală au posibilitatea de a cerceta criteriile speciale ale raportului de expertiză judiciară. Pentru a soluționa impedimentul lipsei cunoștințelor speciale de către instanța de judecată, autorul I.L. Petruhin, a propus compensarea lipsei cunoștințelor speciale de către organul de urmărire penală sau instanța de judecată prin studierea literaturii de specialitate, audierea specialiștilor precum și a experților judiciari⁷⁵.

Fiecărei faze a procesului penal îi este specifică o procedură individuală de apreciere a raportului de expertiză judiciară. Astfel, în literatura de specialitate s-a menționat despre aprecierea specială a raportului de expertiză judiciară în cadrul căilor ordinare și căilor extraordinare de atac⁷⁶.

Considerăm că procedura de apreciere a raportului de expertiză judiciară diferă reieșind din faza procesului penal în care a fost dispusă urmărirea penală sau judecata. În procesul aprecierii raportului de expertiză judiciară de către ofițerul de urmărire penală care însuși a dispus efectuarea cercetării, accentul este pus pe aprecierea criteriilor speciale, dar nu și celor procesuale.

Rezultate ceretării în cadrul proiectului au fost diseminate în cadrul articolelor științifice publicate precum și ghidul "Aplicarea cunoștințelor speciale la înlăptuirea justiției", precum și au fost elaborate unele propuneri de perfectarea cadrului legislativ.

6. Diseminarea rezultatelor la foruri științifice

Pilat Artiom, Derenev Serghei. Respectarea dreptului la apărare în cazul aplicării cunoștințelor speciale. În: Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції 21 червня 2024 року.

Pilat Artiom, Pilat Sofia. RECUSAL OF THE EXPERT IS AS A WAY OF RESPECTING THE RIGHT TO A FAIR TRIAL. În: Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції 21 червня 2024 року.

PILAT, Sofia, PILAT, Artiom. Argumentarea actelor procesuale în cadrul urmăririi penale. În: *Revista științifico-practică „Legea și viața”* Nr. 1 (377) 2024. 125 p., pp. 65-70. ISSN 2587-4365, E-ISSN 2587-4373, Categoria C. 0,55 c.a.

Pilat Artiom, USE OF SPECIAL KNOWLEDGE IN THE PROCEDURE OF CRIMINAL CASES. În: Матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції 25 червня 2025 року.

Pilat Sofia. GUARANTEERING FUNDAMENTAL HUMAN RIGHTS THROUGH THE LENS OF THE INSTITUTION OF CHALLENGING (RECUSING) THE EXPERT IN CRIMINAL PROCEEDINGS. În: Матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції 25 червня 2025 року.

PILAT, Sofia, PILAT, Artiom. Importanța dreptului la apărarea și respectării acestuia în procedura de dispunere a expertizei. Conferința științifico cu participarea internațională "Provocări și strategii în ordinea și siguranța publică" Ed. a XI a. 20 – 21 noiembrie 2025.

PILAT, Artiom, PILAT, Sofia. Rolul, importanța și corelația dintre raportul de expertiză judiciară și raportul de constatarea tehnico – științifică sau medico legală Conferința științifico cu participarea internațională "Provocări și strategii în ordinea și siguranța publică" Ed. a XI a. 20 – 21 noiembrie 2025.

⁷⁵ Петрухин И.Л. Оценка заключения эксперта. Москва: Юридическая Литература, 1967. с. 18-26.

⁷⁶ Петрухин И.Л. Экспертиза как средство доказывания в советском уголовном процессе. Москва: Юридическая Литература, 1964. с. 253.

7. Impactul științific, social și/sau economic al rezultatelor științifice obținute în cadrul proiectului

Proiectul de cercetare "Aplicarea cunoștințelor speciale la îndeplinirea justiției", cifrul **23.70105.0807.11T** a generat un impact științific și social semnificativ. Din punct de vedere științific, rezultatele obținute reflectate în articole științifice publicate în cadrul conferințelor internaționale, a revistelor de specialitate precum și în ghidul "Aplicarea cunoștințelor speciale la îndeplinirea justiției" au contribuit la dezvoltarea cunoștințelor referitoare la aplicarea cunoștințelor speciale la îndeplinirea actului de justiție, prin formularea unor concluzii fundamentate bazate pe date empirice, practica Curții Constituționale a RM, instanțelor naționale precum și practica CEDO. Elaborarea de recomandări și valorificarea rezultatelor în cadrul activităților academice și științifice au contribuit la elaborarea propunerilor de *lege ferenda*, care în mod inevitabil ar contribui la perfectarea cadrului normativ existent și prin urmare ar reduce numărul de condamnări a RM la Curtea Europeană a Drepturilor Omului, fapt care are un impact social și economic.

Din perspectivă socială, proiectul a avut un impact pozitiv prin promovarea bunelor practici, sporirea nivelului de informare și consolidarea legăturii dintre cercetarea științifică și necesitățile societății, contribuind la îmbunătățirea cadrului aplicativ și la sensibilizarea persoanelor implicate în proces de realizarea actului de justiție".

8. Colaborare la nivel național în cadrul implementării proiectului

Implementarea proiectului a fost realizată în condiții de colaborare la nivel național, prin cooperarea cu instituții de cercetare și alți parteneri relevanți din domeniul de specialitate. Această colaborare a contribuit la schimbul de informații și expertiză, la coordonarea eficientă a activităților și la valorificarea rezultatelor cercetării, asigurând astfel realizarea obiectivelor stabilite."

Cooperare la nivel național a contribuit semnificativ la realizarea cercetării realizate în cadrul proiectului "Aplicarea cunoștințelor speciale la îndeplinirea justiției". În acest sens menționăm, că realizarea propunerilor de perfectare a cadrului normative national în lipsa unei lucrări constructive cu organele statului care în mod direct aplică cunoștințe speciale și organele care dispun aplicarea acestora și aprecierea rezultatelor este imposibilă. În acest sens, datorită sondajului realizat în cadrul proiectului, care a contribuit semnificativ la identificarea omisiunilor legislative care reglementează procedura de aplicare a cunoștințelor speciale și elaborarea propunerilor de perfectare a cadrului normativ, care în esență și reprezintă scopul proiectului de cercetare. Totodată, pentru a consolida partea empirică a lucrării, ca urmare a colaborării cu organele competente, am făcut cunoștință (în limitele legii) cu dosare în cadrul cărora au fost aplicate cunoștințe speciale precum și am identificat unele erori de

procedură. Rezultatele colaborării naționale sunt reflectate în articole publicate și în Ghid "Aplicarea cunoștințelor speciale la înlăptuirea justiției".

9. Colaborare la nivel internațional în cadrul implementării proiectului

În cadrul implementării proiectului a fost realizată o colaborare activă la nivel internațional, prin implicarea instituțiilor de cercetare și a mediului academic. Aceste cooperări au facilitat schimbul de experiență și bune practici, valorificarea expertizei existente și asigurarea unei abordări interdisciplinare, contribuind astfel la atingerea obiectivelor propuse și la creșterea relevanței rezultatelor obținute.

Ca urmare celor menționate supra, vă comunică că membrii proiectului au colaborat pe parcursul a anilor 2024 – 2025 cu: «Днепровский гуманитарный университет», **Ucraina, or. Dnipro**, în acest sens exprimăm sincere mulțumiri Rectorului Kirichenko Oleg dr. hab., prof univ. pentru colaborare productivă și sperăm că în continuare vom participa la manifestații științifice organizate în cadrul instituției. În perioada anilor 2024 - 2025, membrii proiectului au participat la 2 manifestații științifice organizate în cadrul acestei instituții în cadrul căruia au fost diseminate rezultatele cercetărilor realizate în cadrul proiectului.

La fel, în cadrul proiectului de cercetare "Aplicarea cunoștințelor speciale la înlăptuirea justiției", am colaborat productiv cu **Academia de poliție "Alexandru Ioan Cuza", București, România**, unde pe parcursul anilor 2024 - 2025, membrii proiectului au participat la două foruri științifice realizate în cadrul Academiei de poliție. În acest sens exprimăm sincere mulțumiri Rectorului Liviul Uzlaşu pentru cooperare productivă. Astfel, rezultatele cercetării în cadrul proiectului au fost diseminate în cadrul manifestațiilor științifice organizate în cadrul acestei instituții.

10. Dificultăți în realizarea proiectului: financiare, organizatorice, legate de resursele umane

<i>Activitatea</i>	<i>Descrierea problemei</i>	<i>Soluție / propunere pentru rezolvare</i>	<i>Termeni</i>
Interzicerea de procurarea a tehnicii de calcul pentru activitatea în cadrul proiectului.	La semnarea contractului a fost interzisă procurarea tehnicii de calcul, pentru activitatea în cadrul proiectului. Însă, pentru efectuarea cercetării este necesară tehnica de calcul.	Ridicarea interdicțiilor cu privire la procurarea tehnicii care este necesară pentru realizarea scopului proiectului.	

12. Lista lucrărilor științifice, publicate.

6. Articole în materiale ale conferințelor științifice

6.1. în lucrările conferințelor științifice internaționale (peste hotare)

Pilat Artiom, Derenev Serghei. Respectarea dreptului la apărare în cazul aplicării cunoștințelor speciale. În: Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції 21 червня 2024 року.

Pilat Artiom, Pilat Sofia. RECUSAL OF THE EXPERT IS AS A WAY OF RESPECTING THE RIGHT TO A FAIR TRIAL. În: Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції 21 червня 2024 року.

PILAT, Artiom. Recuzarea și abținerea – ca modalitate de asigurare a dreptului la apărare. În: „Protecția drepturilor și libertăților fundamentale ale omului în procesul asigurării ordinii și securității publice. Ediția a III-a” Materialele Conferinței științifice cu participare internațională din 07 decembrie 2023, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI al RM. Chișinău: Departamentul Editorial-Poligrafic al Academiei „Ștefan cel Mare”, 2024. 382 p., pp. 337-342. ISBN 978-9975-135-84-9. CZU 34+351.74/.75(082)=135.1=111=161.2. P 95. 0,40 c.a.

Pilat Artiom, USE OF SPECIAL KNOWLEDGE IN THE PROCEDURE OF CRIMINAL CASES. În: Матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції 25 червня 2025 року.

Pilat Sofia. GUARANTEEING FUNDAMENTAL HUMAN RIGHTS THROUGH THE LENS OF THE INSTITUTION OF CHALLENGING (RECUSING) THE EXPERT IN CRIMINAL PROCEEDINGS. În: Матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції 25 червня 2025 року.

PILAT, Sofia, PILAT, Artiom. Importanța dreptului la apărarea și respectării acestuia în procedura de dispunere a expertizei. Conferința științifică cu participarea internațională ”Provocări și strategii în ordinea și siguranța publică” Ed. a XI a. 20 – 21 noiembrie 2025.

PILAT, Artiom, PILAT, Sofia. Rolul, importanța și corelația dintre raportul de expertiză judiciară și raportul de constatarea tehnico – științifică sau medico legală Conferința științifică cu participarea internațională ”Provocări și strategii în ordinea și siguranța publică” Ed. a XI a. 20 – 21 noiembrie 2025.

PILAT, Sofia, PILAT, Artiom. Argumentarea actelor procesuale în cadrul urmăririi penale. În: Revista științifico-practică „Legea și viața” Nr. 1 (377) 2024. 125 p., pp. 65-70. ISSN 2587-4365, E-ISSN 2587-4373, Categoria C. 0,55 c.a.

10.3. alte lucrări științifico-metodice și didactice

PILAT, Artiom, PILAT, Sofia. Aplicarea cunoștințelor speciale la îndeplinirea justiției. Ghid metodic. Chișinău, 2025. ISBN 978-5-86654-612-1. 103 p.

https://drive.google.com/file/d/1je8A0SxJjeG_T5u6GCJTHN2ebqFHnEsX/view?usp=sharing

https://docs.google.com/document/d/10x3fWjxgnNF0OyDpL4bagHbc_x3rOZEQ/edit

https://docs.google.com/document/d/1SJcr5J6fRXrsNfssH4XGbles9WJ7F54q/edit?usp=drive_link&oid=11258116650608031300&rtpof=true&sd=true

13. Rezumatul activității și a rezultatelor obținute în limba română și în limba engleză obținute în proiectului ”Aplicarea cunoștințelor speciale la îndeplinirea justiției” 23.70105.0807.11T pentru anul 2024 - 2025

În toamna anului 2022, de către Agenția Națională de Cercetare și Dezvoltare” a fost lansat concursul ”Tineri Cercetători”, unde echipa Academiei ”Ștefan cel Mare” formată din: Pilat Sofia, Pilat

Artiom, Derenev Serghei și Prețivatfi Ghenadie au depus toate actele necesare pentru participarea la concursul respectiv.

Ca urmare, proiectul propus, cu titlul "**Aplicarea cunoștințelor special la înfăptuirea justiției**" a obținut finanțarea, cu cifrul 23.70105.0807.11T, conducător de proiect Pilat Sofia dr., conf.

Conform prevederilor contractului, pentru activitățile în cadrul proiectului pentru anul 2024, membrii grupului au realizat următoarele:

- *Examinarea prevederilor codului de procedură penală, procedură civilă precum și alte acte normative care reglementează procedura de aplicare a cunoștințelor speciale.* În urma examinării prevederilor legale au fost constatate unele omisiuni legislative, care reglementează procedura de aplicare a cunoștințelor speciale, și anume: Legea 68 cu privire la expertiză judiciară, Codul de procedură penală precum și alte acte normative naționale care reglementează procedura de aplicare a cunoștințelor speciale, baza empirică la realizarea acestui obiectiv a constituit practica CtEDO, CSJ precum și deciziile Curții Constituționale a RM. Rezultatele obținute vor fi reflectate în livrabilul final, ghid cu privire la aplicare cunoștințelor speciale
- *Realizarea unui sondaj în urma căruia vor fi identificate acele probleme cu care se confruntă organele competente de aplicare a legii la aplicarea cunoștințelor speciale.* La sondajul respectiv au participat practicienii, și anume ofițerii de urmărire penală, procurori și judecătorii. Rezultatele sondajului vor fi reflectate în livrabilul final, ghid cu privire la aplicare cunoștințelor speciale
- *Elaborarea lucrărilor științifice pe marginea temei de cercetare care vor fi publicate în reviste de specialitate, sau materialele conferințelor.* Pentru anul 2024, membrii proiectului au participat la: IV Міжнародної науково-практичної конференції 21 червня 2024 року.
- *Cercetarea cauzelor penale cu aplicarea eronată a normelor care reglementează procedura de aplicare a cunoștințelor speciale.* Pe parcurs anului 2024, în scopul de a îmbogăți baza empirică, membrii grupului au făcut cunoștință cu cauzele penale, unde au fost aplicate eronat unele prevederi a legislației. Rezultatele cercetării a cauzelor penale vor fi reflectate în ghid.
- *Organizarea mesei rotunde.* La data de 14 noiembrie 2024, în cadrul proiectului a fost organizată o masă rotundă cu genericul: "*Probleme actuale privind aplicarea cunoștințelor speciale*" În cadrul manifestației științifice au fost puse în discuție problematica aplicării cunoștințelor speciale, și anume a fost examinată practica judiciară, au fost puse în discuții hotărârile Curții Constituționale a RM, precum și cazuri de condamnare a RM la CtEDO, ca urma încălcarea drepturilor și libertăților fundamentale ale persoanei la aplicarea cunoștințelor speciale. La fel, au fost prezentate rezultatele sondajului realizat în cadrul proiectului, unde toți participanții au avut posibilitatea de a face cunoștință cu ele.

Conform prevederilor contractului, pentru activitățile în cadrul proiectului pentru anul 2025, membrii grupului au realizat următoarele:

- *Identificarea criteriilor de apreciere a cunoștințelor speciale de către instanța de judecată și organul de urmărire penală.* Aprecierea rezultatelor aplicării cunoștințelor speciale reprezintă o activitate complexă și complicată, în contextul în care nu sunt clare expres care sunt criteriile de apreciere a rezultatelor acestuia. Organele competente ale statului au obligație de a aprecia rezultatele cercetărilor însă nu posedă personal aceste cunoștințe, în acest context ei recurg deseori la audierea expertului judiciar pentru a clarifica unele circumstanțe care nu sunt clare. În prezentul ghid, elaborat în cadrul proiectului, am redat unele criterii de apreciere a cunoștințelor speciale.
- *Determinarea competenței organului de urmărire penală și instanței de judecată la aprecierea rezultatelor cunoștințelor speciale.* Este în competența organului de urmărire penală și a instanței de judecată de a aprecia rezultatele aplicării cunoștințelor speciale, această obligație rezultă din competența

funcțională a acestuia. În ghidul elaborat în cadrul proiectului au fost publicate rezultate sondajului, unde a, identificat problemele cu care se confruntă organele competente la aprecierea rezultatelor.

- *Elaborarea materialelor științifice pe tema proiectului de cercetare. Care vor fi publicate în materialele conferințelor științifice și revistelor de specialitate.* Pentru anul 2025, membrii proiectului au participat la: V Міжнародної науково-практичної конференції 25 червня 2025 року, Conferința științifico cu participarea internațională "Provocări și strategii în ordinea și siguranța publică" Ed. a XI a. 20 – 21 noiembrie 2025.

- *Examinarea practicii CtEDO, obiectul de sesizare a căreia a constituit „cunoștințe specializate”.* Pe parcursul anul 2025 de către membrii grupului de lucru au fost examinate mai multe decizii CtEDO, unde Înalta Curte s-a expus pe procedura de aplicare cunoștințelor speciale, care au fost reflectate și în Ghidul elaborat: Cauza Beraru c. României, Cauza Brandstetter c. Austriei; Cauza Ciobanu c. Republicii Moldova; Cauza Eugenia Lazăr c. României; Cauza Ghimp și alții c. Republicii Moldova; Cauza Mantovanelli c. Franței; Cauza Mirilashvili c. Rusiei.

- *Unii membrii grupului vor participa la conferința internațională organizată de către Academia „Alexandru Ioan Cuza”, or. București, România.* Conform ordinului Rectorului Academiei "Ștefan cel Mare" Dr., conf. univ. Pilat Sofia și dr., conf. univ. Pilat Artiom au participat Conferința științifico cu participarea internațională "Provocări și strategii în ordinea și siguranța publică" Ed. a XI a. 20 – 21 noiembrie 2025.

- *Organizarea conferinței în cadrul proiectului.* La data de 11 noiembrie 2025, în cadrul proiectului a fost organizată o conferință cu genericul: "Probleme actuale privind aplicarea cunoștințelor speciale" În cadrul manifestației științifice au fost puse în discuție problematica aplicării cunoștințelor speciale, și anume a fost examinată practica judiciară, au fost puse în discuții hotărârile Curții Constituționale a RM, precum și cazuri de condamnare a RM la CtEDO, ca urma încălcarea drepturilor și libertăților fundamentale ale persoanei la aplicarea cunoștințelor speciale.

- *Pilonul acestui ghid va constitui din rezultatul cercetărilor realizate de către membrii grupului pe parcursul proiectului. La data întocmirii prezentului raport de activitate (25.11.2025), mijloace financiare pentru realizarea activităților în cadrul proiectului nu au fost transferate, însă Ghid "Aplicarea cunoștințelor speciale la îndeplinirea justiției" a fost elaborate, unde au fost reflectate toate activitățile realizate în cadrul proiectului.*

- *Prin urmare, concluzionăm că acele activități planificate conforma contractului au fost realizate, rezultatele obținute sunt reflectate în livrabilul final: Ghid "Aplicarea cunoștințelor speciale la îndeplinirea justiției" ISBN 978-5-86654-612-1. 103 p. .*

Summary of the activity and results obtained in the project "Application of special knowledge to the administration of justice"23.70105.0807.11T 2024 – 2025.

In the fall of 2022, the "Young Researchers" competition was launched by the National Agency for Research and Development, where the "Ștefan cel Mare" Academy team consisting of: Pilat Sofia, Pilat Artiom, Derenev Serghei and Prețivății Ghenadie submitted all the necessary documents to participate in the respective competition.

As a result, the proposed project, entitled "Application of special knowledge to the administration of justice" obtained funding, with the number 23.70105.0807.11T, project leader Pilat Sofia dr., conf.

According to the provisions of the contract, for the activities within the project for the year 2024, the group members achieved the following:

- *Examination of the provisions of the Code of Criminal Procedure, Civil Procedure and other normative acts regulating the procedure for applying special knowledge.* Following the examination of the legal provisions, some legislative omissions were found, which regulate the procedure for applying

special knowledge, namely: Law 68 on judicial expertise, the Code of Criminal Procedure and other national normative acts regulating the procedure for applying special knowledge, the empirical basis for achieving this objective was the practice of the ECtHR, the Supreme Court of Justice and the decisions of the Constitutional Court of the Republic of Moldova. The results obtained will be reflected in the final deliverable, a guide on the application of special knowledge;

- *Conducting a survey to identify the problems faced by law enforcement agencies in applying special knowledge.* The survey was attended by practitioners, namely criminal investigation officers, prosecutors and judges. The results of the survey will be reflected in the final deliverable, a guide on the application of special knowledge;

- *Elaboration of scientific papers on the research topic to be published in specialized journals, or conference materials.* For the year 2024, the project members participated in: IV Міжнародної науково-практичної конференції 21 червня 2024 року.

- *Investigation of criminal cases with erroneous application of the norms regulating the procedure for applying special knowledge.* Throughout 2024, in order to enrich the empirical base, the group members became acquainted with criminal cases, where some provisions of the legislation were erroneously applied. The results of the investigation of criminal cases will be reflected in the guide.

- *Organization of the round table.* On November 14, 2024, a round table was organized within the project with the title: "Current issues regarding the application of special knowledge" During the scientific event, the issue of the application of special knowledge was discussed, namely, judicial practice was examined, the decisions of the Constitutional Court of the Republic of Moldova were discussed, as well as cases of conviction of the Republic of Moldova at the ECtHR, as a result of the violation of the fundamental rights and freedoms of the person in the application of special knowledge. Also, the results of the survey conducted within the project were presented, where all participants had the opportunity to get acquainted with them.

According to the provisions of the contract, for the activities within the project for the year 2025, the group members achieved the following:

- *Identification of criteria for assessing special knowledge by the court and the prosecution authorities.* The assessment of the results obtained through the application of special knowledge represents a complex and demanding activity, especially in the context in which the criteria for such assessment are not expressly defined. Although state authorities have the obligation to evaluate the results of the conducted examinations, they themselves do not possess the required specialized knowledge. Consequently, they frequently resort to hearing judicial experts in order to clarify certain aspects that remain unclear. In the present guide, developed within the framework of the project, we have outlined several criteria for assessing special knowledge. Conducting a survey to identify the problems faced by law enforcement agencies in applying special knowledge. The survey was attended by practitioners, namely criminal investigation officers, prosecutors and judges. The results of the survey will be reflected in the final deliverable, a guide on the application of special knowledge;

- *Competence of the prosecution authorities and the court in assessing the results of special knowledge.* It falls within the competence of the prosecution authorities and the court to assess the results obtained through the application of special knowledge, this obligation deriving from their functional responsibilities. The guide developed under the project includes the results of a survey which identified the challenges faced by competent bodies when evaluating such results.

- *Preparation of scientific materials related to the research project.* These materials are intended for publication in proceedings of scientific conferences and specialized journals. In 2025, members of the project participated in: the V International Scientific and Practical Conference (25 June 2025), and the international scientific conference "Challenges and Strategies in Public Order and Security", 11th edition (20–21 November 2025).

- *Examination of ECtHR case law regarding “specialized knowledge”.* Throughout 2025, members of the working group examined several ECtHR judgments in which the Court addressed issues related to the use of specialized knowledge in judicial proceedings. The conclusions were included in the Guide. Among the analysed cases were: Beraru v. Romania; Brandstetter v. Austria; Ciobanu v. the Republic of Moldova; Eugenia Lazăr v. Romania; Ghimp and Others v. the Republic of Moldova; Mantovanelli v. France; Mirilashvili v. Russia.

- *Participation of group members in international conferences.* According to an order issued by the Rector of the “Ștefan cel Mare” Academy, Dr., Assoc. Prof. Sofia Pilat and Dr., Assoc. Prof. Artiom Pilat participated in the international scientific conference “Challenges and Strategies in Public Order and Security”, 11th edition, held on 20–21 November 2025. In addition, some members of the group will take part in the international conference organized by the “Alexandru Ioan Cuza” Academy in Bucharest, Romania.

- *Organization of a conference within the project.* On 11 November 2025, a conference entitled “Current Issues Regarding the Application of Special Knowledge” was organized as part of the project. The scientific event addressed various challenges related to the use of special knowledge, including the analysis of judicial practice, the examination of Constitutional Court decisions, as well as cases in which the Republic of Moldova was convicted by the ECtHR for violations of fundamental rights and freedoms arising from the improper application of special knowledge.

- *Core component of the Guide.* The core of this guide is based on the results of the research conducted by the project members during the implementation period. As of the date of drafting this activity report (25 November 2025), financial resources for carrying out project activities had not yet been transferred. Nevertheless, the Guide “Application of Special Knowledge in the Administration of Justice” has been completed, reflecting all activities carried out within the project.

Conclusion. Therefore, we conclude that the activities planned under the contract have been carried out, and the results obtained are reflected in the final deliverable: the Guide “Application of Special Knowledge in the Administration of Justice.” ISBN 978-5-86654-612-1. 103 p. .

Conducator de proiect: PILAT Sofia

Data: _____

14. Executarea devizului de cheltuieli, conform anexei nr. 2.3 din contractul de finanțare pentru anul 2024

Cifrul proiectului: 23.70105.0807.11T

Cheltuieli, mii lei				
Denumirea	Cod		Anul de gestiune	
	Eco (k6)	Aprobat	Modificat +/-	Precizat
Deplasări în interes de serviciu peste hotare	222720	30,6		
Remunerarea muncii	21	76,8		
Remunerarea muncii temporare	211200	59,5		
Contribuții la asigurări sociale de stat obligatorii	212100	17,3		
Servicii editare	222910			
Servicii de cercetări științifice	222930			
Servicii neatribuite altor aliniate	222999			
Cheltuieli curente neatribuite la alte categorii	281900			
Procurarea materialelor de uz gospodăresc și rechizite de birou	316110			
Procurarea activelor nemateriale	317110			
Procurarea mașinilor și utilajelor	335110	31,4		
Procurarea altor materiale	339110	3,8		
Total		142,6		

**Executarea devizului de cheltuieli,
conform anexei nr. 2.3 din contractul de finanțare pentru anul 2025**

Cheltuieli, mii lei				
Denumirea	Cod		Anul de gestiune	
	Eco (k6)	Aprobat	Modificat +/-	Precizat
Deplasări în interes de serviciu peste hotare	222720	30,6		
Remunerarea muncii	21	77,7		
Remunerarea muncii temporare	211200	60,23		
Contribuții la asigurări sociale de stat obligatorii	212100	17,47		
Servicii editare	222910	10,0		
Servicii de cercetări științifice	222930			
Servicii neatribuite altor aliniate	222999			
Cheltuieli curente neatribuite la alte categorii	281900			
Procurarea materialelor de uz gospodăresc și rechizite de birou	316110			
Procurarea pieselor de schimb	317110	9,4		
Procurarea mașinilor și utilajelor	335110	12,0		
Procurarea altor materiale	339110	2,9		
Total		142,6		

Conducătorul organizației Dinu OSTAVCIUC

Contabil șef Mirza Margareta

Conducătorul de proiect Pilat Sofia

Data: _____

15. Componenta echipei conform contractului de finanțare 2024

Cifrul proiectului 23.70105.0807.11T

Echipea proiectului conform contractului de finanțare (la semnarea contractului) pentru 2024						
Nr	Nume, prenume (conform contractului de finanțare)	Anul nașterii	Titlul științific	Norma de muncă conform contractului	Data angajării	Data eliberării
1.	Pilat Sofia	1988	Doctor în drept	0,25	02.01.2024.	31.12.2024
2.	Pilat Artiom	1992	Doctor în drept	0,25	02.01.2024	31.12.2024
3.	Derenev Serghei	1994	-	0,25	02.01.2024	01.08.2024
4.	Prețivatii Ghenadie	1994	-	0,25	02.01.2024	01.02.2024

Componenta echipei conform contractului de finanțare 2025

Cifrul proiectului 23.70105.0807.11T

Echipa proiectului conform contractului de finanțare (la semnarea contractului) pentru 2025						
Nr	Nume, prenume (conform contractului de finanțare)	Anul nașterii	Titlul științific	Norma de muncă conform contractului	Data angajării	Data eliberării
1.	Pilat Sofia	1988	Doctor în drept	0,25	02.01.2025.	31.12.2025
2.	Pilat Artiom	1992	Doctor în drept	0.25	02.01.2025	31.12.2025
3.	Derenev Serghei	1994	-	-	-	-
4.	Prețivatii Ghenadie	1994	-	-	-	-

Conducătorul organizației Dinu OSTAVCIUC

Contabil șef / Mirza Margareta

Conducătorul de proiect / Pilat Sofia

Data: _____